

ODDAĆ (981) *vb pf*

od- (975), ot- (6) (tylko w rękopisie).

o oraz a jasne (w tym w a 13 r. błędne znakowanie).

inf oddać (240). ◇ *fut* 1 sg oddam (51). ◇ 2 sg oddasz (28). ◇ 3 sg odda (89). ◇ 1 pl oddamy (7). ◇ 2 pl oddacie (10). ◇ 3 pl oddadzą (12). ◇ 1 du oddawa (1) *RejKup* x8. ◇ *praet* 1 sg m oddałem, -m oddałem (18). *f* oddałam, -m oddała (2). ◇ 2 sg m -eś, -ś oddałem (9). *f* -ś oddała (5). ◇ 3 sg m oddał (201), jest oddał (1); oddał : jest oddał *LibMal* (2:1). *f* oddała (22). *n* oddało (1). ◇ 1 pl m pers oddalichmy, -chmy oddali (3) *BibRadz*, *PapRpan*, *ActReg*, oddalismy, -smy oddali (2) *LatHar*, *GosłCast*. ◇ 2 pl m pers -ście oddali (5). ◇ 3 pl m pers oddali (46), są oddali (1) *ZapKościar*. *subst* oddały (4), oddali [n] (1). ◇ *plusq* 2 sg m -ś był oddał (1). ◇ 3 sg m był oddał (2) *BibRadz*, *RejPos*, oddał był (1) *Leop*. *f* była oddała (1). ◇ 3 pl m pers beli oddali (1). ◇ *imp* 2 sg oddaj (25). ◇ 3 sg niechaj(że) odda (8). ◇ 1 pl oddajmy (3) *OpecŻyw*, *RejWiz*, *LatHar*, niech oddamy (1) *SzarzRyt*; -ajmy (2) *RejWiz*, *LatHar*, -ajmy (1) *OpecŻyw*. ◇ 2 pl oddajcie (25). ◇ *con* 1 sg m bym oddał (10) *LubPs*, *Leop*, *BibRadz*, *OrzQuin*, *LatHar* (2), *WujNT*, *CiekPotr* (3), bych oddał (4) *RejAp*, *RejZwierc* (2), *StryjKron*. *f* bym oddała (1) *GosłCast*, bych oddała (1) *Mącz*. ◇ 2 sg m byś oddał (4), by oddał (1) *TarDuch*. ◇ 3 sg m oddałby, by oddał (51). *f* by oddała (2). ◇ 1 pl m pers byśmy oddali (2) *OrzQuin*, *MycPrz*, bychmy oddali (1) *ZawJeft*. ◇ 2 pl m pers byście oddali (2). ◇ 3 pl m pers oddaliby, by oddali (15). *subst* by oddały (2). ◇ *impers fut* odda się (1) [może 3 sg od ODDAĆ SIĘ]. ◇ *praet* oddano (14). ◇ *con* by oddano (8); -ano (7), -ano (1) *ComCrac*. ◇ *part praet act* oddawszy (35).

Sł stp notuje, *Cn s.v.* odstrychnąć; odżalować; ofiaruję Bogu, *Linde* XVI – XVIII w.

1. *Dać*; *tradere* *Vulg*, *PolAnt*, *JanStat*; *reddere* *PolAnt*, *Vulg*; *dare* *PolAnt*, *Calag*; *dedicare* *Vulg*; *resignare* *JanStat* [w tym: kogo (6) (tylko w znaczu. f.), co (395); komu (301), czemu (9) (*Przed*)] (451) : A gdy ich wezwał Moizełz/ y wśfelkiego męża wmiętnego/ [...] kthorzy fie dobrowolnie offiárowáli ná the robothe/ oddał im on wśfyłtek datek łynow Ifráelskich. *Leop Ex* 36/3; IEden kiedy łzedł w drogę/ kfiędzu fie łpowiedał/ A iefliby co znalazł/ pewnie mu obiecał/ [...] Y nálażł wor orzechow/ iádrká wśytki wybrał/ Kfiędzu potym łkorupy ták y z worem oddał. *RejFig Ee2*, *Ee2v*; przyniefie [...] łynogárlieć ná ofiáre zá grzech/ á tho odda Kápłanowi *BibRadz Lev* 12/6, *Lev* 15/14, *Num* 19/3, *Deut* 18/3, 31/9, 1.*Par* 28/11, 1.*Esdr* 3/7; *Dicere* nummos vel pecuniam, *Obiecáć*/ *Przyrzec* komu pieniędzy pożyczic/ álbo też oddać. *Mącz* 86b, 225d; Białymgłowam oddano błazeńłkie vbiory/ A mężom ich liczmany ktemu próżne wory. *HistLan* F3, E3; *BudBib* 4.*Esdr* 2/11; *StryjWjaz* A3v; *CzechRozm* 17v; *Calag* 73a; Pijanemu ludu tablic y zakonu oddać Moyzełz niechciał. *SkarŻyw* 491 *marg*, 491; *GosłGosp* 42; wśtáwiamy nápotym/ áby zóna gdy muž vmrze/ tylko połag y przywianek miála: á inné dobrá/ ná których połagu y przywiánku nie będzie miála/ potomstwu álbo bliżzym będzie powinna oddać *SarnStat* 640.

oddać na co (2): W tenże czás łkory od wśyłtkich odbieráć/ [...] támeż záraz ná obow czeláđzi oddać. *GosłGosp* 72. *Cf* *oddać do czego na co*.

oddać do czego na co (1): oddáli [...] do łkárbu ná roboty/ Złotá łześć dziefiat tyfięcy łotow y tyfiac *BibRadz* 1.*Esdr* 2/69.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Kiedy Ráycá zwycięstwo otrzymał: do kupy Nieprzyacıóloom wzięte znalazł wżytki łupy. Y zaraz przy tryumfie do fkárbnice dawał Kleynoty/ śrebro/ złoto/ ktorego dořtawał. A iegli więc niewiernie y niesprawiedliwie Oddał/ co w boiu dořtał y ná krwáwym źniwie: Przyplacał tego dobrze *KlonWor* 17.

Zwrot: »bronie oddać« (1): abowiem bronie nieprzyacıelowi oddać/ albo ie vciekaiąc porzucac/ řadzili być gorřą á hániebnieyřzą rzecz nizeli śmierć. *KwiatKsiqż* N2v.

»inemu oddać« (1): Ale człówiek [...] / ktory fie rozmyřla iż to co oczymá widzi nigdy iego nie było/ ták tego iáko pożyczanego vżywał/ á zázwdy to powinien był wroćić/ álbo inemu oddać kiedy mu iedno rořkażą. *RejZwierc* 167v.

»na wieczność oddać« (1): Kiedy kto Imięnié y dziedzictwo řwé [...] drugiemuby przedał/ ábo zámienił/ dárował/ albo którymbykolwiek innym tytułem ná wiecznośćby oddał/ tákowé [...] *SarnStat* 1166.

Szeregi: »przedać a oddać« (1): ktoremby [*dzieciom*] řtryovie abo opiekvnovie [...] ono ymienie ym przedali a oddaliby przeciwko prawv *ComCrac* 19v.

»przypisać i oddać« (1): Ktore [*anióły*] řtworzywřzy/ dał im wołá wolná mowiac: iegli przy mnie zořtác/ á wżytko co macie mnie przypifać y oddać chcecie: wiecznie zemná zořtánienie *SkarŻyw* 258.

W przen (2) :

Zwrot: »oddać w ręce« = *dedere a. tradere manui PolAnt* (2): Zebrálichmy [...] pieniádze kthorechmy náleřli w Kořćiele y oddálichmy ie wręce przyřtawom *BibRadz* 4.*Reg* 22/9, 4.*Reg* 22/5.

Przen (9) : iuż czás przychodźi/ áby [*Pan*] Bábilonowi oddał zdawná nágotowány kubek popędliwořci řwoiey *NiemObr* 65.

a) O umierającym władcy i jego państwie (2) : Bo dopiro iuż práwy Krol fie wam nágodzi. Ktory wam iuż w pokoiu będzie rořkázował/ Kiedym ia wam oyczyznę iuż řpokoyną oddał. *RejZwierz* 34v.

Zwrot: »[co] całe oddać« (1): [*Zygmunt August*] vrząd řwoy Krolewřki y Coronę řpokoyną y całą/ od niego wielkimi dobrodźieyřtwy pomnożoną rzeczý pořpolitey/ tákże oddał *BialKaz* M3v.

b) Dedykować utwór (4) : Przeto iá bącząc T.M. bycz ij cznotliwe^{ęo} ij fortuⁿnégo/ nie řtydzile^m fie oddacz kfiáżeczek o Roznořci Fortuny ij Cznoty napifańych/ ktore niewątpię řalkawie przyymieřz. *ForCnRWiet* Av.

W połączniu szeregowym (1): Przeto mi fie zdáło/ ábych W. W. tę pewną zbroię Rycerzá Krzeřcijánřkiego y przypifał y oddał y przywłázczył. *RejZwierc* 254v.

Szereg: »oddać a (i) przypisać« [*řzyk 1:1*] (2): włáfnie mi fie zdáło Wielmożności W.M. Pánie tę řwá pracá/ ácz máłá/ [...] oddać á przypifać. *LubPs* A2v; *KlonFlis* Bv.

c) O kobiecie w związku ze współżyciem płciowym (2) :

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): iam řługi z domu rozeřłáłá/ On mnie/ á ia onému/ bym řácniey řwáłá. W pokoiu vmyřłowi nieukróconému/ Oddáłá czego řáda/ niewwłaczáiac iému. *GosłCast* 51.

Zwrot: »mężowi panieństwo oddać« (1): ktorař przed cztermi láty řlubowáła řlub małżeńřki/ mężowi Pánieństwo oddáłá *ZbyłPrzyg* Bv.

a. Podarować, ofiarować (rzeczy swoje lub zdobyte, dobrowolnie, na własność) (108) : ábowiemby [*řogaty*] mogł wyńić s Czyscá rychley/ iáko ten/ kthory Papieřzowi/ y iego Kxiędzom/ mnichom/

y Mniíłkom/ oddał Miáltá/ Zamki/ Wśi KrowObr 75v; *Leop Num* 7/6; A dary iego były/ Miłá srebrna [...] á Czálzá srebrna [...]. Oddał też Czálzkę złotą ważącą dziełięć fykłów *BibRadz Num* 7/44, *Gen* 24/36, *Num* 7/50, 56, 62, 68, *Iudic* 14/19; *BielKron* 243v; Wtoremu łynowi [ocięc] oddał wżyfthko co był nábył czálu łwoiego. *HistRzym* 61, 61, 62v, 91, 91v; *HistLan* A4v, D4v; Stephan Woiewodá Wołofki [...] Bráławiaá Zamku pod Swidrigáylem dobył/ y oddał Krolowi. *StryjKron* 577; Mąż nic nie ma/ wżyfthko oddał żenie. *BielSjem* 6; Co mu [panu młodemu] więc zá podárki próżę przyniešiemy: [...] Wy miálto pereł drogich/ [...] oddaycie wieniec z kwiećia rozliczného *OstrEpit* A3v, A3v; *SiebRozmyśl* G; *SkarKaz* 456b.

oddać do czego (2): *Leop* 3.*Esdr* 6/18; tylko złoto/ łrebro/ y wżelkie rzeczy ktore ogieñ wytrzymáią pobráli/ y do kościołá oddáli *BielKron* 47.

Zwroty: »Bogu, Panu oddać« = ofiarować na cele kultowe; *Domino dedicare Vulg* [szyk zmienny] (2:2): *Leop Ex* 35/29; *BibRadz* 1.*Reg* 6/17; Bo co raz Bogu oddamy/ y ku chwale iego obroćimy/ tego iuż więcey vpominác łie nie trzebá. *WujJud* 181; *WujNT* 416.

»cało, w cale, spełna oddać« [szyk zmienny] (1:1:1): *OrzQuin* G4v; *BudBib* 1.*Reg* 18/27; miálto y zamek Kijow wziął/ ktory iáko łtolicę Swantopolkowi wcale oddał *StryjKron* 170.

»oddać dar(y), upominki, [co] za dar« [szyk zmienny] (3:2:1): Dżiewiáthego dnia oddał dáry łwe Abidám łyn Gedeonow *BibRadz Num* 7/60; tho łukno oddał mi oćiec moy zá wielki dar *HistRzym* 63, 61; łzukaycie Krolá niebá y ziemie/ ktory łię teras národził: [...] nábierzcie dárow/ oddaycie mu vpominki y powinnyá poddáność wálżę *SkarŻyw* 26; [Księżna Olha] wypráwiłá łie wielkim kofztem w Okrętach do Konftantinopolá/ y przyłzedwży [...] do Cełárzá Greckiego Ianá Zemiłki oddálá mu wielkie dáry *StryjKron* 124; *SkarKaz* 520a.

»oddać dziedzictwo« (1): gdyż iuż miał vmrzeć/ oddał [!] wżyfthko dziedzictwo łwoie łynowi pierworodzonemu. *HistRzym* 61.

»oddać gošciniec« (1): Odday rodzicom gošciniec nieboże/ [...] A Zochnie dáruy Gdańłki pás pukłáfty *KlonFlis* H4v.

»kościółowi, klasztorowi oddać« [szyk zmienny] (2:1): *ComCrac* 21; *RejKup* 14v; imioná wielkie kłasztorowi onego mieyłcá [...] oddał *SkarŻyw* 508.

»[co] w małżeństwo oddać« = dać jako posag (1): Corkę Hufankáłłanowę [...] iednemu ktoremukolwiek z Synow Cázimierzowych zá żonę podawał/ á w połágu Greciá y Conftantinopole obiecował/ ktore łam Hufankáłłan mocá łwoiá y ręká zbroyná miał Turkom wziąć/ á z Corká w Małżeństwo záraz oddać *StryjKron* 652.

»potomkom oddać« (1): ábym w vbogiéy Wiołce łwéy Zurowłkiéy łiedząc/ ni o czym nie myłłił/ iedno o tym/ iákobym to Potomkom łwym cało oddał *OrzQuin* G4v.

»na [czyj] pożytek oddać« (2): iłż byłá wielkie łkárby łprofná miłościá zgromádzone ná połpolitey rzeczy pożytek oddálá *StryjKron* 145; *SarnStat* 967.

»testamentem, na testamencie, przy testamencie oddać« = *commendare testamento, testamentaliter committere Mącz* [szyk zmienny] (2:2:1): *BielKron* 375v; *Mącz* 206c, 225d; krol oćiec moy gdy vmierał tedy to iábłko złote przy tełtámenćie tobie oddał. *HistRzym* 90v; wiełż iż y człowiek poćciwy

íchodząc s fwiátá tego/ może oddać teftámenthem fwoim ná pápirze nápińánym rzeczy fwoie chocia będą w inym kráiu. *RejZwierc* 197.

Szeregi: »oddać i darować« (1): iego máiętności y w fzyfłki imioná w Zmodzi y w Litwie oddał lágeło y dárował Moniwidowi *StryjKron* 467.

»fundować i oddać« (1): poniewáfz Pan Bog ma wiefłzy wzgląd ná ty/ ktorzy dla dufz fwoich fundowáli y oddáli płaty/ á nińfli ná vbogie żebraki *KrowObr* 76.

Przen (22) : Cóz chcefz wiefłzy odemnie/ zá znáku miłości [...]? Dałem w fzytkę fwobodę/ dałem myśli fwoie: Dałem ferce/ ná koniec przednie fkárby moie. [...] A gdym ci to iuz oddał/ com miał nadroźfłzého [...] Słufznie byś ná tę pómniec mą powolność miała *PudłFr* 73; (*did*) MVZAE PARNASKIE. (-) WChodź zacny oblubieńcze do Tálámu fwégo/ [...] ciebie lám vńláné Loże czeka/ [...] My tobie lám z vćiechą twóy kleynot oddamy. *OstrEpit* A2v.

Zwroty: »oddać dar, upominek« [*szyk zmienny*] (1:1): Chciał mię był zwiędz y przygnác do fzkárádéy winy. [...] mnie ten vpominek Chciał oddać *GosłCast* 61, 56.

»w ręce oddać« (1): O złota cnoto/ komu dar fwóy vńkárbyony Wręce oddafz? nád w fzytkie ten błogofłáwiony. *GosłCast* 56.

a) *O dobrach niematerialnych przekazanych potomkom, następcom* (5) : Piękny to zwyczaj ftáfzy nam oddáli/ By o nieprawdę w gęby fie pláfkáli. *RejZwierc* 216.

W przeciwstawieniu: »wziąć ... oddać« (2): ábyfmy poczćiwość Przodków náfzych/ ták Swiecką iáko y Duchowną/ iáko fmy z rąk do rąk wzięli/ tákiéż Potomkom náfzym cáło oddáli *OrzQuin* Hv; *WujJud* 169v.

Zwroty: »cało, w całe oddać« (1:1): *OrzQuin* Hv; ktory [*Kościół*] Trádycye Apoftolłkie iáko lám był wziął od przodków fwoich/ ták ie nam téż w całe oddał *WujJud* 169v.

»dziedzictwo [czego] oddać« (1): Dościć mię miła mátko/ bogáto zoftáwifz: gdy mi dziedzictwo cnot S. y láłkę á opiekę Chryftufowę teftámentem oddafz. *SkarŻyw* 143.

»potomkom oddać« (2): *OrzQuin* Hv; Stáraymyfz fie byfmy iá [*wolność*] potomkom oddáli *MycPrz* I B3.

»testamentem oddać« (1): *SkarŻyw* 143 *cf* »dziedzictwo oddać«.

b) *O łaskach Boga* (13) : że iuz miałto oney zakonney fregości láłkę/ á miałto ćieniow y figur/ prawdę [...] Bog świátu oddał *CzechRozm* 93v; *NiemObr* 46.

oddać k czemu (1): Rozliczne wonności fłat twych k twey powadzeć oddał *LubPs* M3.

Zwrot: »oddać koronę (sprawiedliwości a. nie wiefłnącą), wieniec sprawiedliwości« [*szyk zmienny*] (9:1): odłożoná mi iefł koroná fprawiedliwości/ ktorą mi oddá [*corona iustitiae quam reddet mihi*]/ Pan ná on dzień *Leop* 2.*Tim* 4/8; *GrzegŚm* 12, 37, 45; *WujJud* 114; *CzechRozm* 204; *CzechEpP*Orz **4; zgotowan mi iefł wieniec fprawiedliwości/ ktory mi odda Pan [*corona iustitiae quam reddet mihi Dominus*] fędzia fprawiedliwy w on dzień *WujNT* 2.*Tim* 4/8, Yyyyy3; *SkarKaz* 8a. [*Zawsze przekład tego samego tekstu.*]

a. *Dać we władanie, przydzielić jakieś terytorium* (16) : *BibRadz* *Ios* 14 *arg*, 2; bo go [*króla*]/ nie zaráz dał wywodwłzy ich z Egiptu/ y ziemię im obiecáną oddáfłzy: ále áż potym nie rychło. *CzechRozm* 251.

Zwroty: »oddać dziedzictwo, [co] w dziedzictwo, prawem dziedzicznym [kogo = czyją ziemię], dziedzicznie« = *haereditate accipere, dare haereditatem PolAnt* [szyk zmienny] (3:1:1:1): dał ich [Bazańczyków] zyemyę w dzyedzictwo ludowi fwoyemu/ [...] Ludowi Izraélfkyemu dzyedziczyne ye oddał *LubPs* dd5; Nád to oddał Moizéfz dźiedzictwo połowicy pokoleniu Mánárfelowemu *BibRadz Ios* 13/29; błogóśławił mu Iozue/ á oddał w dźiedzictwo Hebron Kálebowi *BibRadz Ios* 14/13, *Ios* 13/33, 14/1, 3.

»oddać w osiadłość« [szyk zmienny] (2): *BibRadz Ios* 14/1; przez ktorego [Jozuego] Bog [...] ziemię przedtym Abráhámowi obiecána/ fktukiem w osiadłość oddał. *CzechRozm* 104.

»oddać Panu« = *wyznaczyć dla kapłanów i lewitów* (1): GDy thedy rozdźielicie ziemię ná dźiedzictwá/ ofiárować będziecie Pánu/ ofiárę świętą z ziemie (*marg*) Podźielicie część ziemie tey ktorą oddacie Pánu iáko rzecz świętą. (-) *BibRadz Ez* 45/1.

αα. *Dać ziemię we władanie rodzajowi ludzkiemu* (5) : *BibRadz Ps* 113/16; wżzak on [raj] coś go był Adámowi oddał fkázon potopem *RejAp* 20v; *CzechRozm* 123; *SkarŻyw* 260.

cum inf (1): [Pan] tylko niebo zośtawił ku czći á ku chwale fwey/ á tu ziemię oddał wżytkę opánować narodowi ludzkiemu *RejPos* 72v.

β. *O Bogu rozdającym przywileje w Starym Testamencie: dać prawo do pobierania świadczeń* (4) : Ale Aaroná rozmnożył w chwale/ ydał mu dźiedziczne dochody/ y oddał mu wżytki pierworodztwa zboż *BibRadz Eccli* 45/24, *Lev* 7/34, *Num* 18/19.

Zwrot: »oddać dziedzicznie« (1): Abowiem ia Lewitom oddałem dźiedzicznie [*dedi Levitis in haereditatem*] dźiefięćiny od fynow Izraélfkich *BibRadz Num* 18/24.

γ. *Nie zachować sobie uważając, że obdarowanemu bardziej się przyda* (13) : *OrzRozm Q*; nádchodzi iuż płáč niemocy y śmierći, iuż mi ieść niedaycie/ á te ksiąfzki wezmiecie: y oddała ksiąfzki *SkarŻyw* 583, 454; *KochFr* 85; Chćielifmy tve gęśli [Janie Kochanowski] oddać páfsterfkiemu Bogu *KlonŻal* B3; Lepieyći miła Páni/ kiedy co nábierałz/ Ze to mężowi oddałz/ marnie nie rofterałz *ZbylPrzyg* B4v.

oddać ku czemu (1): Piękny páłac/ wielką pracą y krwią fwoią zbudowawfzy/ innym go ku miefzkániu oddał *SkarŻyw* 238.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Oddać mam vbogiemu/ co mi cięży y názbyt ieft. *SkarKaz* 123b.

Zwrot: »oddać drugiemu, innym« [szyk zmienny] (1:1): *SkarŻyw* 238; moje xięgi przy fkonániu czytay. A przeczytawfzy oddałz ie drugiemu Philozophowi tákże vczonemu. *KochFr* 63.

W przeni (1) :

Zwrot: »z rąk swoich oddać« (1): Pan Oćiec W.M. iuż dokonywáiąc/ z rąk fwoich ten exemplarz Pánu Doktorowi odddał [!]. *GostGospSieb* +4v.

Przeni: *Pozwolić, aby coś przypadło, dostało się komu innemu* (3) : A ty iuż ziemfkie krotkie márne krotofile/ Odday ie komu raczyfz *RejZwierc* 271.

W przeciwstawieniu: »brać ... oddać« (1): Táki czynili święći: ná się/ prace/ rány/ kłopoty/ bráli/ áby bliźnim fwym rzeczy fpokoyne oddáli *SkarŻyw* 238.

Przysłowie: Abowiem wesoła myfł rádá wdzyęcność czyni/ A ponurą pośtawę oddaymy iá świni [Cf Ponura świnka głąboko w ziemi ryje *Nowa księga przysłów polskich, Warszawa 1972, t. III, s. 492*]. *RejWiz* 44.

b. *Stracić część terytorium na rzecz innego państwa [od czego] (2)* : Polńkich powiatow álbo ziemie fześć Ludwik Krol od Polńki oddał. *StryjKron 452 marg, 452.*

c. *Dostarczyć komuś na jakiś czas, do późniejszego zwrotu (pod dozór lub aby coś z tym zrobił) (14)* : A íam Cyrus krol wynioł naczyńie święte Páńskie/ kthore był zánioł Nábuchodonozor Krol Bábilońki/ z Ieruzáleń/ [...] y wyniołzły ie Cyrus Krol Perńki/ oddał Mithrydatowi/ ktery był podńkárbiem íego. *Leop 3. Esdr 2/11; BibRadz 3.Esdr 6/18; BudBib 3.Esdr 6/18*; potym zważyć wżyfłtko ná kámień/ ták miąłzą przędzę/ íáko y cienką/ y oddać Dworce/ [...] oná to má ná wagi podzielić Kmiotownam *GostGosp 114, 52, 114.*

oddać do czego (1): Oddał mi do Drukárniey moiey Pan Doktor Ocko [...] kśiążki niebofzczyká Pána Oycá W.M. Woiewody Ráwńkiego *GostGospSieb +2.*

oddać na co [= do czego] (1): Iako te wżitki rzeczi ktere wprzod íą pisane oddał na Szoltistwo *ZapKóscier 1580/5.*

Zwroty: »oddać pod moc« (1): Którégom [Józefa] ía íam íobie ze wżech namilńzého Obráł/ y oddałem mu wżytko pod moc íego. *GostCast 67.*

»koronę w opiekę oddać« = *ukoronować (1)*: Iuż bez pochyby Zygmuntá prowadzą/ A Koronę mu w opiekę oddádzą. *GrochKal 18.*

»z rejestru oddać« (1): deputowác będzíemy czwórzech z Rády Koronnéy/ [...] którzy z Reyeftru oddać wżyfłtko w íkárbie Podńkárbiemu máíá/ ták Korony/ íáko y inné wżyfłtkié rzeczy do íkárbu należące *SarnStat 334.*

Szereg: »oddać i schować« (1): á drugą połowicę [pieniędzy deputat] ma oddać y íchować ná Ratufzu pod pieczęcią Píłárzá Polného *SarnStat 363.*

Przen (2) :

Zwrot: »oddać klucze« [szyk zmienny] (2): *SkarJedn 56*; PAnie Boże/ kteryś wielebnemu Piotrowi Apoštołowi twemu/ oddawłzy klucze do krolestwá niebieskiego/ [...] *LatHar 431.*

d. *Dać co należy na mocy ustawy, zobowiązania: uiścić, zapłacić (na mocy przepisów religijnych w Starym Testamencie: przynieść na ofiarę) [w tym bez dopełnienia bliższego: komu (31)] (56)* : winnicę íwoię naymie ínszym robotnikom/ kthorzy oddádzą mu owoc czáfu íwego. *BibRadz Matth 21/41; ModrzBaz 121v*; Kmieć ktery czynńzu w wigilią świętego Marćiná nie da [...] názáiutrz po í. Marćinie tyle dwoie ma oddać *GostGosp 42, 42; WujNT Matth 21/41; SarnStat 657.*

oddać od czego (1): że ten co będzie oddawał/ ma dáć álbo pošłác rekognicią temu to Poborcy/ wiele tego podatku wżyfłtkiégo z ról y máiętności íwéy íspecifikuiąc wżyfłtko/ íáko wiele od czego oddał. *SarnStat 344.*

oddać ku czemu (5): Oddańz też y wino ku pokropieniu zá wdzięczną wonność Pánu. *BibRadz Num 15/7, Lev 7/32, Num 15/10, 20.* Cf »oddać ku ofierze«.

Ze zdaniem dopełnieniowym (5): nie tylkoć wierni vcźniowie Chrístułowi wrzędu íie nie boią/ áni przedeń przychodzą/ oddawłzy z chucią íemu co íą powinni *CzechRozm 248v; KlonFlis G. Cf Przysłowie.*

W połączeniu z rzeczownikiem określającym rodzaj świadczenia [w tym: czwartą część (9), myto (3), arendę (2), podatek (2)] (16): oddawłchi głowne mytho ydzie gdzie ktery chce *MetrKor 59/281,*

57/119v; *LibLeg* 10/96v; Y kazáli czwartą część dawać ná obronę/ Oddawfzy tę czwartą część iuż mu wolno będye *RejZwierc* 245; Aby káždy Poborcá był powinien káždého/ który Poboru nie oddał nadáléy do dnia trzech Królów/ [...] dáć Stároście ná reláciiey. *SarnStat* 345; gdzieby z dóbr nálznych królewfkich/ Stároftá álbo Dźierzawcá [...] tego podatku nie oddał *SarnStat* 346, 89 [2 r.], 104 [2 r.], 342, 361, 364 [2 r.], 413 [2 r.].

Przysłowie: bibl. Oddayciefz tedy co ieft Celárskiego/ Celárzowi: á co ieft Bożego/ Bogu. *Leop Matth* 22/21; *WujNT Mar* 12/17, *Luc* 20/25.

Zwroty: »oddać lichwę« (1): *Pendere usuram, Oddać lichwę. Mqcz* 288c.

»oddać ofiarę, [co] za ofiarę, ku ofierze« = *offere PolAnt, Vulg; dare a. elevare elevationem, offere oblationem PolAnt; dare hostiam Vulg [szyk zmienny] (12:4:1): LubPs* V5v; Tákże y ze wfzytkich dochodow fwych co nalepfze oddacie Pánu zá ofiárę *BibRadz Num* 18/29, *Lev* 3/7, *Num* 15/4, 6, 9, 10 (11); *RejPos* 55v, 103v; vkaż fię káplánowi/ y odday ofiárę zá oczyścienie twoie *WujNT Luc* 5/14, *Luc* 2/24, s. 485 marg.

»oddać Panu« (3): W ten też dzień gdy to zboże oddacie Pánu/ przynieście przed Páná báránká łońfzczáká zdrowego ku ofierze paloney. *BibRadz Lev* 23/12, *Num* 15/7, 25.

»oddać do skarbu« (2): Arendę oddawfzy ípełná do fkárbu/ oítátek co zoftánie dochodów przy Stároście [...] piątą część do fkárbu nálzého dawać máią *SarnStat* 89 [*idem*] 104.

»oddać pełná« (2): *SarnStat* 89 [*idem*] 104 cf »oddać do skarbu«.

»oddać zapłatę« = *reddere mercedem PolAnt, Vulg* (3): *BudBib Tob* 4/15; Przyzow robotniki á odday im zapłatę *BudNT Matth* 20/8; *WujNT Matth* 20/8.

W przeni (1) :

Zwrot: »oddać w ręce [czyje]« (1): takież białą mąkę oleiem pokropiż [!]: którą offiárując Pánu/ oddaź [!] w ręce [*trades manibus*] kápláńfkie. *Leop Lev* 2/8.

Przeni (2) :

Zwroty: »oddać czyńsze«: [cf 16. »oddać poddaństwo«. *SkarKaz* 160b.]

»dań oddać« (1): Ty záprawdę ktory ieftes wielki y namocnieyfzy/ iużes nam dań oddał [*tributa dedisti*]/ gdyżefmy od ciebie piłę/ máczugę y złoty zawoy wzięli *HistAl* C6.

»oddać dziesięcinę« (1): A (iż ták rzec mam) y Lewi ktory brał dźiesięćiny/ przez Abráhámá/ íam Melchifedechowi oddał dźiesięćinę [*decimatus est*]. Abowiem iefzcze był w biodrách oycowych/ gdy mu záfzedł Melchifedech. *WujNT Hebr* 7/9.

e. *Przekazać rzecz nie swoją* (84) :

a. *Rzecz otrzymaną celem dostarczenia właściwemu odbiorcy [w tym bez dopełnienia dalszego: komu (40)]* (77) : za rofkazanym ye⁸⁰ Krolyewfkyey Mczi Iordan pyenyadze poľlom v.m. kthorzi theráfz v ye⁸⁰ Krolyewfkyey m. bily oddał. *LibLeg* 11/152, 11/133; Trzecia para Manili. [...] sktoremí Chelmiczki K. Iei mcz. w drodze vgonil, i oddał *WyprKr* 15; *BibRadz Gen* 24/53; [*poseł turecki*] oddał Krolowi dwu Wielbłądu/ przez Tłumáczá Balzowego z Budzyniá *BielKron* 332, 194v; *RejZwierc* 39; ieden nabożny człek przez chłopię poľtał mu żywności dwa kofzyki. ále on młodzieniec ieden w polu zátáiwfzy/ tylko drugi oddał. *SkarŻyw* 325, 324; tedy ten co ie [*drwa*] ná mieyfcu odbiera/ tákże ie ma pod tąż miárą ná mieyfcu/ gdzie ie ípuľfzcza/ oddać *GostGosp* 80, 46 [2 r.], 108, 122; *GostGospSieb*

+3v; áby káždy [*Starosta*] [...] powinien był Podfkárbióm náłzym y Prowizoróm przeopifánym [...] álbo retentá wyciągnioné oddác/ álbo *de fuo* záplácić. *SarnStat* 355, 280, 355, 363; ktore [*pieniądze*] przez mię poślął córce swoiey Ná pośląg, bym ie oddał [...] Dobrochowfkiemu *CiekPotr* 73.

oddać do czego (1): Woiewodá ma [...] té miáry y wagi ná zamku Stárołtóm/ y do káždého miáftá y miáfteczka [...] oddác *SarnStat* 280.

Zwroty: »w cale, zupełnie oddać« (1:1): A którykolwiek Podfkárbi/ Száfarz/ Poborcá/ [...] zoftaná ná liczbie łumnę iáką/ támże záraz wcále do rąk Podfkárbiów z wiadomością Deputatów oddác káždy ma *SarnStat* 416, 347.

»dary, upominki oddać« [*szyk zmienny*] (4:1): Othprawywłszy tho, y dary oddawłszy podzyankveff Cefarzovi ye⁸⁰ M. *LibLeg* 7/32, 7/32; *GórnDworz* P; *SkarŻyw* 558; gdy Połłowie Cárzowi Kaidanowi onę zupháłą odpowiedź Erdziłowę y vpominki parę łtrzał oddáli/ [...] *StryjKron* 269.

»oddać list(y)« = *tradere epistolam PolAnt, Vulg; dare epistolam PolAnt, Calag; epistolam a. litteras reddere Mącz* [*szyk zmienny*] (39): powye przithem yłz mv nye poruczono nycz mowycz Szczefárzem yedno lyłth oddacz *LibLeg* 11/135, 7/10v, 31, 11/43v, 135 [2 r.], 135v [4 r.] (19); *HistAl* C4, C7v; *Leop* *B2; *BibRadz* 2.*Esdr* 2/9, *Act* 15/30; *BielKron* 227; *Mącz* 61c, 92d; *BudBib* 2.*Esdr* 2/9; *SkarJedn* 189; WCzóra dopiero oddano mi obádwá liłty záraz ktoreś W.M. do mnie około they Trágedyey piłł. *KochOdpr* A2; *Calag* 103a; *ActReg* 55, 64, 100; *WujNT Act* 15/30, 23/33; *CiekPotr* 59, 69, 72.

»oddać pozew« [*szyk zmienny*] (7): Drugi [*pozew*] ielth liłtowny/ gdy Sędžia poruczy łtudze/ áby pozew nápiłłany łtronie oddał *GroicPorz* pv; *GórnRozm* F2v, F4v [4 r.]; *ZapKóścier* 1588/82v.

W przén (5) : Bo lię łpodobáło Mácedoniei z Acháią zložyc łpolnie nieco ná vbogie łwięte ktorzy łą w Ieruzálem. [...] To tedy wykonawłszy/ y oddawłszy im ten owoc/ włtąpię do was iádác do Hiłzpaniey. *WujNT Rom* 15/28.

Zwrot: »do rąk, w ręce oddać« = *in manibus praesentare JanStat* [*szyk zmienny*] (3:1): wybráne pieniądze/ nie obracáiąc ich ná łwoy włáłny pożytek/ [...] do rąk tych wiernie y zupełnie oddam *SarnStat* 347, 416, 1075; Ize ociec kazał ie [*pieniądze*] oddác do rąk twoich. *CiekPotr* 59.

β. *Z chwilą ustępowania z pełnionej funkcji: zdać* (3) : gdy [*marszałek koronny*] od Dworu odiáchác ma/ odda Reyefłtrá y łpráwę wrzędu Márłzałkowi Nadwornému. *SarnStat* 312; DEputáci iedno od Séymu do Séymu drugiego trwác będą ná tym wrzędzie łwym/ á inni ná to mieyłce obráni byđz máią: którym oni przednieylzy włzyłtko łtátecznie oddác będą powinni/ przy pánu Podfkár bim. *SarnStat* 364.

Zwroty: »oddać drugiemu« (1): Ten Szyper kiedy nie płynie/ ma oddác drugiemu włzyłtko [...] z regelłtru *GostGosp* 92.

»oddać z rejestru« (1): *GostGosp* 92 cf »oddać drugiemu«.

γ. *Z polecenia zwierzchnika: wydać* (4) : Ten łzedł do Piłatá/ y prołłił go o ciáło Kryłtułowe/ tedy Piłat kazał oddác ciáło. *BibRadz Matth* 27/58; iz tá wołóć ktora gi [*owies*] wiezie/ niemogłá tu práwi dzifia dociągnác/ w Suderwi zołłálá/ á ták/ iedźcie tám/ wedle ceduły wam oddádzą *GórnDworz* S5v; *LatHar* 702; *WujNT Matth* 27/58.

f. *Sprzedac* (4) :

Zwroty: »oddać cało« = *właściwą wagą* (2): O wagę nie ftáray/ odda wżyftko cało *BielRozm* 16 [*idem*] *BielSat* Cv.

»kupią oddać« (1): Transcribere item [...] towar zá towar wziąć/ álbo kupiá oddać *Mącz* 375d.

W przeni (1) :

Zwrot: »oddać towar« = *sprzedać Chrystusa* (1): Przedał Miftrzá, vczynił targ o Páńską głowę, Wziął grofze, oddał towar y ztrzymał vmowę. *KlonWor* **2.

g. *Zwrócić właścicielowi temu od kogo się wzięło lub tam skąd się wzięło; restituere PolAnt; reddere vicem, rescribere Mącz* [w tym bez dopełnienia bliższego: *komu* (46)] (136) : *RejFig* Dd5v; *BibRadz* 2.Reg 9/9; Mnimał potym ten Krol ábyfmy więcej pieniędzy niemieli/ [...] chciał nam dáć ná wiárę inżzego korzenia co trzebá/ mowiąc: kiedy tu drugi raz będźiecie s fwym towárem/ oddacie. *BielKron* 454; *WujJud* 114; *BudBib Deut* 22/2; *BudNT Matth* 18/25, 26, 29; *Calag* 567a; ksiąg od niey onych ná przepifanie prosił. A [...] niewiáftá [...] dáła mu ku przepifaniu: prosząc áby ie prętko wrocił. [...] Y gdy čás przyzedł/ oddał księgi. *SkarŻyw* 119, 496; pogodził fię z nim Kazimierz y oddał mu wżyftkę Oycá iego pierwszá dzierzáwę *StryjKron* 597, 577; *ZapKościer* 1585/53v; *Paprup* C3; Klucznikowi [...] bierác klucz ná noc: wżákoż trzebá fię opátrzyć ná fortel: bo y nie zámknąc może niż klucze odda *GostGosp* 56; áby żytá pożyczyli/ [...] ktore Vrzędnicy máią oddać fkoro záfiawfzy: żadney rzeczy/ nie robić áż fię żyto odda *GostGosp* 94, 4, 52, 90, 94, 98; A gdy on nie miał fkąd oddać/ kazał go pan iego záprzedác/ y żonę iego y dzieci/ [...] y záplácić. *WujNT Matth* 18/25, *Matth* 18/26, s. 75 *marg*, *Matth* 18/29; *SarnStat* 1272; Ízáfárze fkárbu tego vżyczáć mogli do pewnego czáfu pewnych fum/ [...] iedno z tym wárunkiem/ áby zá oznáymieniem Ízáfárzow fkárbu Rzeczyp: powinni byli zaráz fumę oddać *VotSzl* D4.

oddać do czego (4): tákże z polá máią też wżyftki [*sieci*] rázem zebráć/ ná wozy włożyc/ y do fchowánia/ fkąd ie wzięli/ oddać. *GostGosp* 20; á ktemu Komornik który fię wróci/ ma oddać líft podwodny do Káncelláriiéy náfzény. *SarnStat* 974, 513, 676.

oddać czym (3): *BielKron* 375; *BudNT Matth* 18/25; Pożyczcie wy nam/ boście bárzo bogáci/ ábo ráczey dárucicie/ gdyfz my czym oddać niemamy. *SkarŻyw* 595.

oddać ile (3): ieśliby ták przędze oddać nie moglá/ iáko iey przędziwá dano. *GostGosp* 114, 114 [2 r.].

Ze zdaniem dopełnieniowym (3): Com był komu winien oddam *BierEz* S2v; *BudNT Matth* 18/28; *WujNT Matth* 18/28.

Zwroty: »na [*jaki*] czas, na czas zamierzony oddać« (2:1): *GórnDworz* T5v; *ZapKościer* 1589/87v; (*nagł*) RYCZART. (–) Ku dowodowi pożyczku trzebá iest, álbo świádków, álbo zapifów [...]. Íż ieśli ná čás zámierzony nie odda, tedy tyle dwoie przepada. *SarnStat* 1272.

»oddać dług« = *reddere debitum PolAnt, Vulg* [*szyk zmienny*] (3): *BudNT Matth* 18/30; natym dworze yeft długu pol sta m(arek), a pánowyę opyekunowyę mayá ten dług otdacz stych 8 szyet *ZapKościer* 1585/61; *WujNT Matth* 18/30.

»oddać ostatni pieniądz a. pieniążek« = *reddere novissimum quadrantem a. minutum Vulg* [*szyk zmienny*] (2): Zaprawdę powiedamci: nie wynidźiefz ftámtąd [z *ciemnicy*]/ áż oddafz oftátni pieniążek. *WujNT Matth* 5/27 [26], *Luc* 12/58.

»pieniądze oddać« [szyk zmienny] (8): *LibMal* 1546/116v; *Argentum iube rescribi*, [...] Káz pieniądze oddać zaś położyć *Mącz* 375c; *ZapKościer* 1585/58, 1586/85v, 1589/87, 87v; *GostGosp* 46; *Phil* F2.

»oddać spełna i w cale« (1): wolałem włafnemi Odkupić go pieniędzmi, żebym fkarb zwierzony Oddał przyacielowi, y fpełná, y w cále. *CiekPotr* 14.

»zakład oddać« (1): Wierzyciel ktory fwego dłużniká zakład ma/ niemoże rękoymi gábác/ áz by im on zakład oddał. *GroicPorz* r3.

»oddać zasię a. zaś« [szyk zmienny] (5): *LibLeg* 10/94; wezm mey fzaty na fię Wfzak iefli fzczeńcie zdarzy oddafzmi ią zafię *Rejfóz* K7; *LibMal* 1547/133v, 1551/162v; *Reddam vicem si reposces*, Oddam ci zaś kiedy będziefz chciał. *Mącz* 493b.

Szeregi: »pożyczyć a nie oddać« (1): Zły człowiek pożyczczy/ á nieodda. *KuczKat* 330.

»wrocic i (albo) oddać« = *restituere ac reddere* *Mącz* [szyk 2:1] (3): *MetrKor* 59/75v; *Mącz* 413d; powynyen bęndzie yemu albo zęnyę albo potunkom yego thę sto grziwyen przefz wfzelaky trudnofczy a potczywy wrocycz, y sdżęką otdacz *ZapKościer* 1582/41.

Przen (53) : *KrowObr* 243; Potym koniec/ gdy [*Chrystus*] odda kroleństwo Bogu y Oycu *Leop* 1.*Cor* 15/24 [*przekład tego samego tekstu*: *KrowObr* 243, *CzechRozm* 123v, 181 *marg*, 181v, 182, *4, *CzechEp* 330 [2 r.]]; człowiek pobożny zadłużył fie Pánu/ wielki dług wziął od niego dobrodziefthwá iego [...] á częgoż ma żalować? y owfzrem to wfzytko z dobrą wolą woli oddać *RejZwierc* 167v; *CzechRozm* 123v, 181v; *CzechEp* 330 [2 r.]; Kto co dobrego czyni w tym żywoćie/ ten to iákoby pokláda v Páná Bogá/ áby mu to fchował y oddał po śmierci. *WujNT* 735.

Zwoty: »z urobkiem oddać« (1): on fluzębnikom fwym/ nie dla tego tálentá fwe rozdáie/ áby ie wfziawfzy od niego zákopywáli: [...] ále áby nimi hándlowáli/ żeby ie zaś czáfu fwoiego z pewnym vrobkiem iemu oddać mogli. *CzechRozm* 215.

»zaś oddać« [szyk zmienny] (4): Iáko może być wieczne kroleństwo Chriftufove gdy ie zaś oddać ma Bogu Oycu fwemu. *CzechRozm* 181 *marg*, 182, 215, *4.

a) O śmierci i pogrzebaniu zwłok (36) :

Zwoty: »ducha, duszę oddać« [*w tym*: *Panu Bogu* (16), *Bogu* (3), *Chrystusowi* (w ręce) (3), (*Bogu*) *Ojcu* (2), *w ręce Ojca* (1), *Panu* (1), *Stworzycielowi* (1)] = *umrzeć* (*niektóre użycia nawiązują również do znac.* 'powierzyć, polecić'); *tradere spiritum* *Vulg* [szyk zmienny] (26:4): *RejPos* 346v; To mowiac pádlá y Duchá oddála ftworzycielowi fwemu. *SkarŻyw* 15; przyzwał ftrażey/ ktorą nád fobą miał/ y o blifkim ześciu fwym oznaymił: ifz przed niedzielą Pánu Bogu ducha oddać miał. *SkarŻyw* 473, 58, 100, 119, 136, 143 (24); O Pánie Iezu Chryfte/ [...] ktorys o dziewiątey godzinie ná dzień/ w ręce Oycá twego oddał dużę fwoię *LatHar* 311, 320, 736; *WujNT Ioann* 19/30; *SkarKaz* 161b.

»zasię oddać« (1): to ciáło ktore [*Chrystus*] miał ná fobie prawdziwe/ ná to fię zdobył z tych to widomych czterech elementow albo żywiołow/ ktore też do niebá wfępuiąc zafię tymże elementom oddał *ReszPrz* 80.

»ziemi oddać ciało, kości, zwłokę« = *umrzeć; zesłać śmierć* [szyk zmienny] (1:1:1): Ciáło fwe ktore z ziemi wfedział być ziemi oddał *BiałKaz* M3v; Nie zginęłam/ ziemim zwłokę mą oddála. Ná

wyfokie niebá duch moy przeniešiony *WisznTr* 31; prošcie: by z pámięci Bog wieczny/ pušcił/ moje niepráwošci Pierwey/ niź žiemi odda/ nędzne košci. *GrabowSet* S3.

»ziemi oddać (košci)« = *pogrzebać* (2): Tey więc łákomey ziemi oddaŕz moje košci/ Dufzá miła fłkád wyfłzá niech idzie w rádošci. *RejZwierc* 271v; ciebie dla tego tu Pan Bog poŕlał/ ábyš mię pogrzebł/ a tę ziemię ziemi oddał. *SkarŻyw* 51.

b) *Pozwolić wyjść umarłym* (5) : W piekle przybytki duŕz/ żywotowi niewiešciemu przyrownáne fą. Bo iáko tá ktora rodzi ŕpielŕy fie aby vřflá potrzebie rodzenia: táko y ty przybytki kwápiá fie oddać te rzeczy co im poruczono. *Leop* 4.*Esdr* 4/42; *BudBib* 4.*Esdr* 4/40 [42]; oddało morze vmárle ktorzy w nim byli/ y ŕmierć y piekło oddáli vmárle fwe ktorzy w nich byli *WujNT Apoc* 20/13.

Zwrot: »oddać dług« (1): ożywię vmárlych/ y podniofę fpiące z Ziemie/ y odda Piekło dług fwoy *StryjKron* 6.

αα. *Zdać z chwilą ukończenia użytkowania; dimittere, relinquere* *JanStat* (7) : yfz slachetny pán Aguštin ošzowfky, przedał czáŕtkye Imyenyá swego [...] slachetnyęmu pánu chrištophowy czyefzycz [...] Gdzyę pán aguštin ošzowfky obyeczuye wyswobodzycz y otdacz tak wyewlokach yako wmorgach y włákach *ZapKošcier* 1588/78, 1588/78.

Ze zdaniem okolicznikowym miary (1): áby koždy Zupnik/ który kupi Zupy od Królá Ie^{go} M. był powinien tákże wiele wróci foli/ iáko przyiął/ y tákże wiele łoiu/ y wřzyftkich inych rzeczy/ iáko wiele przyiął. A iefliby po oddániu Zup fwego wrzędu ták wiele/ iáko przyiął/ nie oddał/ tedy wřzyftko ma zápláćić królowi gotowými pieniádzmi *SarnStat* 375.

Zwrot: »w całości, całe, całe oddać« (1:1:1): Sartatecta, Pošpolite budowánie które naymuyá tym fpofobem áby záš w cálošci budowánie y dách oddano. *Mqcz* 368b; Kmiotek kiedy rolá puŕzcza/ ma budowánie cále oddać/ woły y zášiewek. *GostGosp* 40; *SarnStat* 1272.

Szereg: »wrocic, (i) oddać« = *tradere, restituere* *JanStat* [szyk 1:1] (2): że Naiemnik *Conductor* winien cále rzecz po fkończeniu naymu wrocic y oddać *SarnStat* 1272, 1080.

W przeni (1) :

Zwrot: »do rąk [czyich] oddać« (1): Zamek Niefzowá [...] Miŕtrz y Zakon ná Niedźiele Srzodopoŕftną do rąk [...] Biŕkupá Włodzcłáwfkiego imieniem náŕzym máiá oddać/ wrocic/ y w rzeczy náznáczyc. *SarnStat* 1080.

ββ. *Przekazać opiekunowi osobę straconą przez śmierć, chorobę, niewolę* (9) : Y przywroceni fą ludźie ktorzy w zakłádzie byli/ Ionáthanowi/ á on ie rodźicom ich oddał. *BibRadz* 1.*Mach* 10/9; *RejZwierc* 199; *HistHel* B3; Ieŕŕus [...] vzdrowił dziećię: y oddał ie oycu iego. *WujNT Luc* 9/42.

Zwrot: »oddać żywego, zdrowego, żywo« = *adsignare vivum* *Vulg* [szyk zmienny] (1:1:1): A on co był vmárł powřtał wneth á poczáł mowic. Y oddał go żywo oney matce iego. *RejPos* 221; modlitwą fwoiá dziećiątko ożywił y zdrowe rodźicom oddał. *SkarŻyw* 311; *WujNT Act* 9/41.

Szereg: »wrocic i oddać« (1): *KochOdpr* A3v cf *W przeni*.

W przeni (1) :

Zwrot: »w ręce oddać« (1): Tę [*Helenę*] iefli wrocim/ y męžowi w ręce Oddamy/ možem ŕiedzieć zá pokoiem *KochOdpr* A3v.

Przeni (1) :

Zwrot: »widomie oddać« = *pozwolić zobaczyć znowu po przywróceniu wzroku (1):* iáko mu záfię oną rybią wątrobką náprawił wzrok/ ták iz y lyná y onę poćciwą żonę iuż mu widomie oddał *RejZwierc* 199.

h. *Dostarczyć dokumenty urzędowe (8) :* Przyłyżęznicy zápieczętowawłszy [...] włyzthek połtępek fprawy oney s Sentencyą Prává wyłzłzego/ łtronie áppelluiącey oddádzą *GroicPorz* cc; A gdy obefzli włyzthki źemie/ przyłzli [...] do Ieruzálem. Y oddał Ioáb poczet ludu obliczonego Krolowi *BibRadz* 2.Reg 24/9; tedy Powodowa łtroná/ álbo łam łędzia onę fprawę pozwánému dowodnie ma przełóżyć/ y ná píłmie bęđdzie powinien oddać *SarnStat* 144, 334, 812.

oddać do czego (1): przeto my włyzłtkié Rewizie y Dekrétá náłże [...] do Powiátów iáko którému należą im narychléy bęđdzie mogło byđż/ oddać rołkazemy *SarnStat* 1130.

W przeni (1) :

Zwrot: »do rąk oddać« (1): dali mu beli iuż Liłt na ono oco ich zadal/ á włzakofz mu go beli łamemu do Rak nieoddali/ ale go zwierzeli Zbigniewowi Olełznickiemu *Paprup* C3.

Przeni (1) :

Zwrot: »oddać przywileje« (1): Fałż/ zdráđzie ná łwiát oddał iáwné przywileie. *GosłCast* 71.

2. *Podać, wręczyć, dać do potrzymania, dać do przekazania; reddere HistAl, Vulg; dare PolAnt, Vulg; tradere PolAnt [co komu] (19) :* *BierEz* F2v; *LibMal* 1551/160; Co ono powiedáli o iábłufzku złotym/ Co łpádło Parifowi z niebá y głof łłyłzał/ By ie co napiękniefzyey miedzy trzemi oddał. *RejWiz* 85v, 85v; *BibRadz Iudith* 13/10; Tedy mu [ojciec *Tobiaszowi*] oddał Cyrográf mowiac. [...] idz po to tám łrebro. *BudBib Tob* 5/3, *Iudith* 13/10; Krol wziąwłszy Miecz trzałnął nim/ dał go Miecznikowi/ Miecznik w pochwach záś oddał Arcybiłkupowi. *StryjWjaz* C3; *StryjKron* 421; Skorom przeczytał list wm MMPana nie iedno oddálem bez odwłoki list wm Kr.IM. ale y po przeczytaniu vstną perswazyą moię taką kulistu wm dokr. IM przyłóżyłem *ActReg* 140; Y [kat] łciął go w więźzeniu/ y przyniołł głowę iego ná mišie: y oddał ią dziewce: á dziewká oddáła ią mátce łwey. *WujNT Mar* 6/28, *Matth* 14/11; łam ten Skárbek ktorymći oddał té pieniądze. *CiekPotr* 73.

oddać ku czemu (1): ktore kłięgi oddał Helkiałz Sáfanowi ku czytániu. *BibRadz* 4.Reg 22/8.

a. *Podać temu od kogo się wzięło (może też znaczyć 'zwrócić') (4) :* *Leop Luc* 4/20; tám też [król]/ ná Rycerłtwo/ Páłłował kilka godnych [...]. Oddał Miecz Miecznikowi/ do páłacu potym/ Był prowadzon *StryjWjaz* C3v; podano mu kłięgi łfáiałzá proroká. [...] A zámknąwłszy kłięgi/ oddał ie łłudze *WujNT Luc* 4/20.

Zwrot: »oddać zasię« (1): mówiac to oddał záfię [reddidit] podczáłzym kupki *HistAl* F2v.

3. *Uczynić komuś coś w zamian, zrewanżować się, odpłacić, odwdzięczyć się, zrekompensować; nagrodzić lub ukarać; reddere Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz; dare, retribuere Vulg, PolAnt; referre Mącz, PolAnt; compensare Calag, JanStat; pensare Mącz; ponere PolAnt [w tym: komu (176)] (251) :* On kiedy iey chytróść widział/ Myłłił iákoby iey oddał. *BierEz* N3, Pv; *TarDuch* Ev; *SeklKat* 12; Ariftoteles powyáda iz náuczycyelom/ bogom/ y rodzicom nigdy nye może im nikt oddáć/ áni łie im od nikogo dołić łtác może. *GliczKsiąż* N8; *Leop Apoc* 18/5; záplátá moiá zemną iefł/ ábym oddał káždemu iáko bęđdzie vczynek iego. *BibRadz Apoc* 22/12, *Iob* 41/2, *Ier* 50/15, *Matth* 6/4, 6, 18; Tegoż roku łágiełło vczyñił mu [*Albrechtowi*] łzkodę w Słáłku. *Albrechth* chćiał mu oddáć iáđac do Wrocławia

BielKron 303v, 315; Par pari referre, Oddać Odwetować. *Mącz* 124b, 92d [2 r.], 148d, 159b, 288c; *RejAp* 148v, 192v; *WujJud* 114; *BudBib Bar* 6/33, *Iudic* 1/6, *Iob* 21/31; Mnie pomstá/ ia oddam/ mowi Pan. *BudNT Rom* 12/19; *CzechRozm* 233v; *Calag* 501b; *GórnRozm* C3; *WujNT przedm* 12, *Matth* 6/4, 6, 18, s. 26 (10); *WysKaz* 20; *SzarczRyt* Av.

oddać według (a. *wedle*) *czego* (34): Oddayże według ípraw rąk ich im też miły Pánye *LubPs* G3v; *Leop Ps* 27/4, *Eccli* 35/24, *Ier* 50/29, *Apoc* 18/6; *BibRadz* *7, *Ier* 25/14, *Thren* 3/64, *Os* 12/2; iżem ia iefth Pan co przepátuię wnątrznosci káždego/ á oddam káždemu wedle wczýnkow iego. *RejAp* 31v, 148v; *WujJud* 102, 233v, 234; *RejPosWstaw* [21³] [2 r.]; niech odda Iehowá czyniącemu złość wedle złości [i] iego. *BudBib 2.Reg* 3/39, *Ps* 17/25, *Ier* 25/14; *BudNT Rom* 2/6; *CzechRozm* 213v; *StryjKron* 6; *WujNT przedm* 27, s. 27, *Matth* 16 arg, 27, s. 69 (12).

oddać co [= *za co*] (90): niemam ci czym tey lutołci odfluzyc álbo oddać *March*¹ *Wiet* Av; *PatKaz I* 5; *RejPs* 24v; *LibLeg* 11/90v; *LibMal* 1544/88v; *RejJóz* C, K6; *RejKup* x8; Rácźże ty mnye pobudzić [...]/ Bym oddał íprzećiwnikom ty ich wfłeteczności *LubPs* L3, G3v, aa2 [2 r.], gg4; *Leop Gen* 31/29, *Ier* 16/18; drogi iego náviedzę nád nim/ á wczýnki iego oddam iemu. *BibRadz Os* 4/9, *Iudic* 9/56, *Ps* 40/11; gdy się wrocę s swoimi oddamci thy pyłzne fłowá/ ípułtołżę twoie miáłtá *BielKron* 157, 52, 55, 55v, 192, 231v (13); *Mącz* 288d; *RejAp* 123, 179; częłtho też y on/ o tym myłłł/ iákoby then żárt Pukarzowskiemu oddał. *GórnDworz* S8, Bb3; *RejPos* [323]; *RejZwierc* 38; iefczę thego ludu Cefárskiego [...] żadny Monárchá ná świcie nieporáził ná głowę tylko raz Zołtan Alcaieyłki gdy Selimá poráził Amáluchámi/ wżákże mu tho prędko oddał iż go zábił. *BielSpr* 52v; *BudBib Ez* 9/10, *Ioel* 2/25; *BiałKaz* H4; *StryjWjaz* A4; *Paprp* F, Cc, Ff4; *KochOdpr* B4; pan ípráwiedliwość moię oddać mnie raczy *KochPs* 24, 142; Teraz małz czás zarázem y chęć życzliwému/ Y nieprzyacielowi niechęć oddać íwému. *KochBr* 152; *WerGośc* 250; *KochSob* 60; *PudłFr* 49; *GórnRozm* C3; Acz trudno oddać rozné dary twoie [Boże] *ZawJeft* 19; *ActReg* 23; czyniac to vmárłému kwóli/ który tego oddać iuz niemoże/ żadnéy wátpliwości w tym nie mamy/ że to W. M. z vprzýmey/ y práwey chęci przeciwko niemu czynicie *KochFrag* 49; *SarnStat* 995; *SiebRozmyśl* K4; *KlonKr* C3v; *KmitaSpit* C3; *GoslCast* 58. Cf »chęć niechęcią oddać«, »dobrodziejstwo oddać«, »sowito oddać«, »śmiech oddać«, »wdzięcznością oddać«, »oddać złość«, »złością oddać«, »oddać dobroć złością«.

oddać co [= *czym*] (32): *BielŻyw* 49; *Leop Esth* 16/18; *BudNT 2.Thess* 1/6; iefli więc ípráwiedliwa iefł v Bogá żeby oddał wćisnienie tym ktorzy was wćilkaia *WujNT 2.Thess* 1/6, *Rom* 2/7, 8, 529, 742; Przeżoż łáłki wżýłtkich potrzebuie/ A taką chęć oddać obiecuie. *PaxLiz* E4v. Cf *oddać co miasto czego*; *za co*; »oddać nagrodę«, »oddać pomstę«, »oddać zapłatę«.

oddać co miasto czego (1): *BudBib 1.Reg* 2/20 cf *W* *przen*.

oddać na kogo (1): ponieważ Iehowá zmiłował się nád tobą. (*marg*) wł. oddał ná cię. (–) *BudBib Ps* 114/7.

oddać za co [*w tym: co za co*] (9)] (15): Y czym ia mam oddać panu bogu za tho wżýtko czo mi dał. *WróbŻołt* 115/11; *BibRadz Ps* 115/12, *Ier* 16/18; *Mącz* 311d; tu wnet oddałz ránę zá ránę onemu íprołnemu morderzowi íwemu *RejPos* 327v; *LatHar* 269, 483. Cf »za dobrodziejstwo oddać«, »złość oddać«, »złe za dobre oddać«, »złe za złe oddać«.

oddać czym (43): *March¹Wiet* Av; *PatKaz I* 5; *PatKaz III* 107; *TarDuch* C2; *WróbŻołt* 34/12, 115/11; *KromRozm III* K6v; Czymże wżdy mam oddać Pánu thy dobroći yego *LubPs* aa2, aa2 marg, gg4; *Leop Luc* 14/14; iedno im táki pych oddać tákową łzkodą. *BielKron* 55v, 52, 78, 250v, 393; *RejAp* 123; Krol fie im ofiárował zá ich łáfkę hoyną/ Obieciując to oddać miłofcią przyftoyną. *StryjWjaz* A4; mnie záś ich fortelu takimże fortelem Oddać fię nie godziło *KochOdpr* B4; *KochSob* 60; *PudłFr* 49; będąc wdzięczen łáfkí. W. M. którą przeciwko łobie mimo załtugi moie doznawa^m/ niemáiąc czym inšzym oddać/ tę kilká kart piłm Ianá Kochánowskiégo do rąk W. M. połyłam *KochCzJan* A3; *WujNT Luc* 14/14; A nákoniec gdy nászą pracą porátowani do widzenia fię twarzy Bożey vmárli podniołá: vmieią nam záś oddać modlitwámi fwoiemi zá námi *SkarKaz* 383b. Cf »chęć niechęcią oddać«, »dobrym oddać«, »oddać pomstą«, »wdzięcznością oddać«, »oddać fałszywą wdzięcznością«, »oddać zapłataą«, »złofcią, złym oddać«, »złym za dobre oddać; oddać dobroć złofcią«, »złym za złe oddać«; *W przen* »gotowemi oddać«.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z odpowiednikiem: to (3); zawsze zaimek względný] (5): *RejRozpr* B3v; *Leop Esth* 16/18; oddać thu Bog coś złorzeczył oycu moiemu *BielKron* 76; *Mącz* 288d; Iuż nie będziefz mógl oddać złému Pyrrhufowi/ Co oyciec iego zrobił twoiému oycowi. *GórnTroas* 53.

W połączeniu z wyrazem lub połączeniem wyrazów oznaczającym równoważność (14): Głupiec z tego się rádowác/ Coć tą miarą mogá oddać. *BierEz* N3; *PatKaz I* 5; *PatKaz III* 107; niechęć kniemu przeto [id]z, abych od niego dary wziął, bowiem mu rownych oddać nie mogę. *BielŻyw* 49; *BibRadz Thren* 3/64; Oddawłzy im rowną łzkodę/ puściliłmy fie od Kálekutu *BielKron* 454, 78, 117v, 353v, 423v; *Mącz* 276d; Przetho iż oni iáwnie czynili lekkość temu fwiętemu Báránkowi/ [...] iáwnie im też to táką lekkością oddać obiecuie. *RejAp* 123; *PaprPan* Ff, *WujNT* 218.

W połączeniu z liczebnikiem wielokrotnym (4): *Leop Apoc* 18/6; oddam dwoiáko zá niepráwoći ich *BibRadz Ier* 16/18; *RejAp* 148v; Bo Pan iest nagrodzcą/ á fiedm kroć więcey ci odda. *BudBib Eccli* 35/11.

W przeciwstawieniu: »brać ... oddać« (1): Ano tho iest złofciwy tákowy człek káždy/ Co iedno dobrodzieyftwá vmie tu brác záwždy/ A oddać ich nie vmie *HistLan* F4v.

W charakterystycznych połączeniach: *oddać chęć (chuć)* (3), *despekt, grzechy, krzywdy, lata, lutość, łaskę, miłość* (2), *niechęć, niepráwoći* (2), *słowa, sprawiedliwość, sprosność, stałofci, szkodę* (6), *uczynki, wierności, wszeteczności* (2), *zuchwalstwo, życzliwość; oddać za cześć, za niepráwoći, za ranę, za wystawiania; oddać błogofławieństwem, fortelem, łaską, rownemi dary, miłofcią, modlitwami, plagą, rowną rzeczą, złotem; oddać według (wedle, podług) spraw* (7), *sprawiedliwości* (2), *uczynkow* (22), *zastług* (2), *złofci*.

Zwroty: »chęć niechęcią oddać« (1): Chęć mi niechęcią oddał *KochPs* 56.

»dobrodziejstwo, za dobrodziejstwo oddać« = *beneficia compensare a. refundere* *JanStat* [szyk zmienny] (10:1): *BierEz* L, Q3v; *GliczKsiąż* N8; áby mu oddał dobrodzieyftwo iż mu żywnofci dawał *BielKron* 73; *HistRzym* 68v; *HistLan* F4v; *KuczbKat* 40; Boć y grzełznicy grzełznikom pożyczaią/ áby zá rowno odebráli: to iest áby im podobne ábo rowne oddáli dobrodzieyftwo *WujNT* 218; *SarnStat* 950, 999. Cf »złe dobrodziejstwo oddać«.

»dobrym, dobrze oddać« (2:1): zá dobrodzyeyftwá ich coby im myano dobrym oddác/ tho ze złym ná nye wyiezdzáyá. *GliczKsiąż* N8; dopomogłá mu z więźienia/ wźákže iey to dobrze oddał/ iż iey dwu lynu przedniemi pány w Węgrzech vdziáłá *BielKron* 303v; *RejZwierc* 169.

»oddać nagrodę« = *odwzajemnić się* (1): błogo (onemu) ktory odda tobie nagrodę twoię [*beatus qui retribuit tibi retributionem tuam*]/ ktoráś nam nágradziłá. *BudBib Ps* 136/8.

»oddać oddanie, oddawając« = *pomścić; retribuere retributionem Vulg; reddendo reddere PolAnt* [szyk zmienny] (2:1): retribuet tibi retributionem tuam [...]. Odda oddanie [*Ps* 136/8], (*koment*) to iest dołtoyná pomstę. *WróbŻołt* 112, 136/8; Bo idzie nań/ na Bawel burzyciel/ [...] Bog ktory oddawa Iehowá/ oddawáiąc odda. *BudBib Ier* 51/56.

»oddać pomstę, pomstą« = *reddere vindictam Vulg; poenam retribuere PolAnt* (3:2): *WróbŻołt* 40/11, 112; Oddamże łwym łprzećiwnikom pomstę zá ich złości *LubPs* gg6; *Leop Eccli* 35/23; *BibRadz 2.Mach* 4/38.

»oddać za rowno« (1): Odday im zá rowno miły Pánie według łpráwy rąk ich [*Reddes eis retributionem Domine secundum opus manum eorum*]. *BibRadz Thren* 3/64.

»sowito (a. sowicie) oddać [co = za co]« [szyk zmienny] (7): *RejPs* 25; *LubPs* O, V4; *Mącz* 489b; bo to wiem że mi to nie s chući dawáł/ ále nádziewáł sie ábychći to łowito oddał. *RejZwierc* 98v; *PaprPan* [Hh5]v; *SkarKazSej* 699a.

»śmiech oddać« (1): Miał Niemiec y z Polaká/ y z Litwiná siły/ Poki té dwa narody łpólnie łye trapiły: Ale łkoro łye zięły/ Niemcom śmiech oddáli *KochProp* 15.

»oddać fałszywą wdzięcznością« (1): Nie ledá komu otwarzay łercá twego/ ábyć nie oddał fałszywą wdzięcznością [*ne referat tibi gratiam falsam*]. *BibRadz Eccli* 8/22.

»wet za wet, vicem pro vice oddać« (5:1): gdy was przełłádownáć będą/ mężniełz łobie poczynáyćie: przewoździć náđ łobá nie dayćie/ wet zá wet oddayćie *CzechEp* 98, 4, 8, 323, 324; Vicem provice mogliemy oddac *ActReg* 30.

»oddać zapłátę (a. odpłátę), zapłátą« = *retributionem reddere PolAnt; reddere mercedem Vulg* [szyk zmienny] (7:1): *BibRadz Is* 59/18; DÁryus ołtátni przez okrutność wźedł ná krolełtwo Perłkie/ przeto mu Pan bog oddał rowná zapłátą/ bo mu Alexánder wielkie páńłtwo wzyął y łámego zábił *BielKron* 117v; *RejAp* 96, 195v; *WujJud* 233v; *WujNT* 529, *Apoc* 11/18; Bo P. Bog iest bárzo wdzięczny/ y odpłáty nie omiełzka oddác temu/ ktory co dla niego czyni. *SkarKazSej* 699a.

»zaś (a. zasię) oddać« (3): Ktory Krol wdzięcznie od nich przyiáł dáry y zálię oddał *BielKron* 451v; *CzechEp* 59; *SkarKazSej* 699a.

»oddać złość, złe« = *zemścić się, ukarać, reddere malum Vulg, PolAnt* (2:1): *Leop Prov* 20/22; *BielKron* 67; Nie mow/ oddam złość/ czekay na Iehowę *BudBib Prov* 20/22.

»[co] złością, [co] złym, [za co] złość oddać« = *okazać niewdzięczność* [szyk zmienny] (2:1:1): *RejJóz* F3; Zły człowiecze/ zwierzęta nierozumne [...] (wdzięczność vkázuiąc) oddáli [!] iemu dobrodzieyftwo iego/ á tyś mu za to oddał złość. *HistRzym* 68v; Ci/ którzy dobrodzieyftwo z rąk moich bráli/ Teraz mi to wźytkim złym zdryce oddáli. *KochPs* 168, 49.

»złe (a. złość), złym za dobre (a. za dobroć) oddać; oddać dobroć złością; złe dobrodziejstwo oddać« = *reddere malum pro bonis Vulg, PolAnt; retribuere malo pro bonis Vulg* [szyk zmienny]

(5:2;1;1): *HistJóz* D2; *WróbŻołt* 34/12; *RejPs* Ff5v; Pomni iakos mi oddał moię dobroć złością *RejJóz* H; *RejKup* d4v; *Leop* 1.Reg 25/21; *BielKron* 98v; *BudBib Gen* 44/4; y fámemu Iezufowi Chrístufowi/ złym zá iego wielkie dobroći oddáli *CzechRozm* 243.

»złym (I), złe, źle za złe oddać; złym (D) źle oddać« [szyk zmienny] (3:1:1;1): Iako ieft wielka cznota kto dobre pamietá Tak teź ífcie nie mnieyíza kto złym zle nie oddá *RejJóz* L5, O8; *RejKup* g4; Regere convicium, Odłáyác zász/ złe zá złe oddać. *Mącz* 145b; *CzechRozm* 243 [2 r.].

Szeregi: »oddać i skarać« (1): A ktorzi livdzie thesz waschi na ten czas wtargnienie miely wpanístwo nasche vmialbich ym tho oddacz y ych za tho íkaracz *LibLeg* 11/90v.

»oddać i (a) zapłacić (a. opłacić)« (4): *RejPos* [323]; *WujJud* 102; Mamy wízyscy nád fobą fędźiego ípráwiedliwego/ ktory [...] káždemu oddá y zapłáci według załug y vczynekow iego. *WujNT przedm* 27, s. 27.

Iron. [co czym] (2): ípal v thego Rzeznyka na Nocz y Noczlyek tha kradzyeza yefth mv oddal *LibMal* 1548/139v.

Zwrot:»[co = za co] wdzięcznością oddać« (1): przypomníz sobie iáko íię obchodził Aman z Achiáchárem ktory go wychował/ iáko go z światłości w wiodł do ciemności/ y iáko mu to wdzięcznością oddał [retribuit ei] *BudBib Tob* 14/10.

W przen (7) : niech í oddá Iehowá náfienie/ z żony tey miáfto prozby/ ktorás vprofil v Iehowy. *BudBib* 1.Reg 2/20.

Zwoty: bibl. »oddać w głowę, na głowę [czyj]« = *oddać komu; in caput dare PolAnt* [szyk zmienny] (1:1): Pochwalon bądź Pan Bog że oddał złość Nábálowi w głowę iego *BielKron* 67; *BudBib Ez* 9/10.

»gotowemi oddać« [szyk zmienny] (3): barzom íe więcz z niey [miłości] ímiała Aleciem to iuz późnała Gotowemić mi oddála *RejJóz* D2v, D; *SarnUzn* F3.

bibl. »oddać na [czyje] zanadrze« = *oddać komu* (1): A iáko íię teź íefczce y dzis obchodzą z wybránymi moimi/ thoz im teź vczynię y oddam ná ich zánádrze [reddam in sinu eorum] *BibRadz* 4.*Esdr* 15/21.

a. *Zrekompensować stratę materialną (może też znaczyć 'zwrócić')* (6) :

oddać czym (1): Iefli złodźiey niema czem oddać/ niech będzie przedan. *ModrzBaz* 78.

Ze zdaniem dopełnieniowym [zawsze zaimek względny] (3): wyiáwízy dwa grofzá dał goípodarzowi mowiac mu: Mieyże o nim pracą/ á cokolwiek nád to wydałż/ íá wrociwízy íię oddam tobie. *BibRadz* *Luc* 10/35; *Mącz* 311d; *WujNT Luc* 10/35.

W połączeniu z liczebnikiem wielokrotnym (2): íefli żywo v niego záftániefz/ coć vkradł/ dwoiákoć niech oddá *BialKat* 61; áby żaden [...] nieímiál żadnego gwałtu czynić máíętnościám duchownych: [...] áby ten ktoby to pirwey vczynił/ oddał [...] w pięcior naíob więcey niż wíziął *ModrzBaz* 139v.

Szereg: »wrocić albo oddać« (1): Quidquid exposueris reponam, Cokolwiek wydałż wróćé álbo oddam. *Mącz* 311d.

4. *Dać pod władzę, opiekę; powierzyć, zalecić; tradere Vulg, PolAnt, JanStat; dare Vulg; reddere Modrz; consignare JanStat [w tym: komu (39), czemu (6) (Przen); kogo (43), co (11) (W przen, Przen)]* (55) :

a. Człowiekowi (36) : Chceli áby fie fyn czego náuczyl/ náuczónemu ma go oddać *GliczKsiqz* L5v, L6 [2 r.], L7v; Przyięła niewiáftá y karmiá dziecie. Wychowáne y podrofle oddáá corce Fáráonowej. *Leop Ex* 2/9; gdy przyciągná ná mieyfce oznáczóne wićiami/ tedy Kááztellan ma oddać on powiát [tj. wojsko powiatu] Woiewodzye íwemu. *UstPraw* D2; donioł go [rannego] do gołpody. A oddawfzy go tám gołpodarzowi á opiekálnikowi/ dał mu dwoię zapłátę *RejPos* 210; *BudBib* 1.*Mach* 3/34; łami go rodzicy zwielkim wefelem ítárfzemu onego kłááztoru w Wááencyey oddáli. *SkarŻyw* 308, 224, 352, 388 [2 r.]; oddano y Páwłá, y niektóre inne więznie Rotmíátrzowi. *WujNT* 501 *marg*, 507 *marg*; *SarnStat* 301; *CiekPotr* 11. [Cf też **b.β.** »sam siebie oddać«].

Zwrot: »w opiekę oddać« (1): on Iaⁿ Siedmigrodłki mufiáł Turkow ná pomoc łobie wezwáć/ [...] y fyná fwego iemu [!] w opiekę oddać *MycPrz* II B4v.

W przen (2) :

Zwrot: »w ręce, pod rękę [komu] oddać« = *in manus reddere* *Modrz* (1:1): *ModrzBaz* 117v; mężowís iá dáá. A godnemu Mężowi/ pod rękęś oddáá *WisznTr* 3.

α. Przekazać w celu wymierzenia wyroku, kary, zemsty; addere *Modrz* (16) : by cie lepak twoy ádwerfárz nie podał Sędziemu/ á Sędziá záś by cie nie oddał fludze wrzędowemu/ á ták by cie nie wládzóno do ćiemnice. *Leop Matth* 5/25; gdy go poználi/ Zwiázánego przywiodłfy/ Krolowi oddáli. *RejZwierz* 17; *RejPos* 178v; oddano ie Monniułzowi Rufowi ítáróście/ ktory ie kátowniá ciężká y ogniem przymułzáł/ áby Bogom ofiárę czynili. *SkarŻyw* 437; Idźcie po włzytkim mieście/ łzukayćie oného Po włzytkiéy prowincióy/ zdryyce mnie zbiegłého. [...] Zá nogi go przywlecćie/ mnie go tu oddayćie. *GosłCast* 66; iuzeście oddáli Iozephá/ iuzeście go w więzienie podáli? *GosłCast* 72, 73.

Zwrot: »oddać do urzędu« (1): czego iefli zrázú nie wćzyniłz/ oddam cie do wrzędú. *Phil* F2.

W przen (2) :

Zwrot: »oddać w ręce [czyjé]« = *tradere in manus* *Vulg*, *JanStat* (2): *Leop Judith* 6/7; ktorzy [żebracy] będą znaleźieni przez znáków/ fkázuiemy ie imáć ná flúzby/ álbo oddać w ręce Stáróftów náłzych *SarnStat* 927.

Przen (6) :

Zwroty: »nieszczęściu oddać« (1): Wziáłem pieniádze ná to, ábym cię niefzczęściu Oddał. *CiekPotr* 75.

»w niewolą oddać« (1): á te máiętności/ ktore wedle ítárodawnych wftaw/ dla náuczánia y wslugowánia wiáry świętey/ było poświęcono co oni požádlivości fwey wniewolą oddáli [*libidinum suarum servituti addixerunt*]. *ModrzBaz* 133v.

»oddać żelaznemu snowi, podziemnym krajom« = *uśmiercić* [*szyk zmienny*] (1:1): Odítráályłá cię nieużyta Páni. Nikomych ćieni: bládemu połłowi/ Oddááá ćiebie żeláznemu ínowi. *WisznTr* 16; Dźięćię/ kiedy podziemnym kráióm ták oddáli/ Płácz był w woyłku téy złości/ ktorą wykonáli *GórnTroas* 72.

»śmierci oddać« (2): Karzáć karał mię/ ále przedsię śmierći nie oddał mię. *WysKaz* 28; *GosłCast* 61.

β. [*Przyprowadzić pannę młodą do ołtarza, aby ją oddać panu młodemu*: A gdy przyźli do kościoła/ rzekł Káplán/ á kthoż ma oddáwác tę páníą tĕmu Rycerzowi. A Krol rzekł: ia ią oddam memu Rycerzowi. [...] á rzekłzy tho dał rĕkę iey w rĕkę onego Rycerza. *HistPonc* 15v.]

b. *Bogu lub świętemu* (1) :

α. *Bogu Ojcu przez Chrystusa lub Chrystusowi przez Boga Ojca* (8) : ktory iuż oštáteczną ofiárę ofiárowawłszy Bogu Oyczu łwemu/ oddał nas iuż wierne fwoie wśpráwiedliwione ná wieki iemu. *RejAp* 60v, 37v [2 r.]; *RejPos* 4; *CzechEp* 290.

Zwrot: »oddać do rządu« (1): iż mu [*Chrystusowi*] Bog y óciec iego oddał wśyłtkie inłze rzeczy/ á napierwey dziatki do rĕku y rządu *CzechRozm* 33.

W przen (2) :

Zwoty: »oddać za ofiárę« (1): wczynił ią [*wierną duszę*] wdzyęczną oblubienicą łpołecznego Bołtwá fwoiego/ á oddał ią Bogu Oycu łwemu/ zá wdzyęczną ofiárę/ á zá wdzyęcny vpominek iemu *RejPos* 341.

»oddać do rĕku« [*szyk zmienny*] (2): *CzechRozm* 33; mnie też napodleyłzą miĕdzy inłzymi owieczkĕ fwoię/ iemu [*Chrystusowi*] iáko wiernemu y prawđżiwemu páłsterzowi [*Bóg*] do rĕku oddał *CzechEp* 74.

»oddać za upominek« (1): *RejPos* 341 *cf* »oddać za ofiárę«.

β. *Przez człowieka* (11) : Bo kiedy ty thák Pánu Bogu oddałz ziemię porządnie łpráwioną/ iużes nie ty krzyw że łie nie vrodzi/ iuż to wśyłtko Pánu Bogu poruczay. *RejZwierc* 108; *Spráwy* fwé łami z łiebie oddaycie mu záwżdy. *GosłCast* 11.

Zwoty: »ducha oddać« [*w chwili łmierci; tu też o Chrystusie konającym*] (*ten sam zwrot cf też 1.g. Przen i 14. Przen*) [*szyk zmienny*] (5): Iż [...] oddał Duchá łwego Bogu oycu w rĕce/ mowiac. Oytze w rĕce twoie polecam Duchá mego. *KrowObr* 49v; *CzechRozm* 198v, 201; iż Stefan ł. názwáł Iezufa łynem człowieczym/ ktorego potym wzywał/ y ducha łwego iemu oddał. *NiemObr* 120; *LatHar* [544].

»oddać pod obronę« (1): ktorey [*Malty*] obywałe ołobliwe nabożeńłtwo máią ku Páwłowi S. ná ktorego pámiátkĕ nie tylko przednieyłzy kołciól połświęćili/ ále y wśyłtkĕ wyłpĕ oddáli pod obronę iego. *WujNT* 508.

»oddać w opiekę« (1): widzim żeł vyrzáłá Lepłzą Oyczyznę: á nafeł oddáłá W pewną opiekę: co ná piĕknym niebie Siedzi *WisznTr* 16.

»sam siebie oddać« (1): łami łiebie oddáli [*semetipsos dederunt*]/ naprzod Pánu/ Potym nam przez wolá Bożą *WujNT* 2.Cor 8/5.

Szereg: »polećić i oddać« (1): Godźieneł P. Iezu Chryłte włzelkiey czći y chwały/ ktorył we trzy godźiny po záwiefzeniu ná krzyżu/ z wielkim głófem/ Duchá twego S. w rĕce Oycá niebiełskiego polećił y oddał. *LatHar* [544].

W przen (4) :

Zwoty: »w rĕce, do rĕku oddać« [*szyk zmienny*] (2:1): *KrowObr* 49v; *CzechRozm* 198v; *LatHar* [544] *cf* »ducha oddać«.

»z zyskiem oddać« (1): Y zá káznodzieię telz fwego [...] prošíłá pilnie áby go Pan Bog záchował/ żeby telz duřę iego vmieráiącego/ z zyřkiem oddáć Panu łamá mogła *SkarŻyw* 583.

5. *Wydać za mąż lub ożenić* [w tym: kogo (10); komu (6)] (11) : IEdná pánná drugiemu/ pewnie flubowála/ Potym ią páni mátká/ infzemu oddála. *RejFig* Aa5; *BibRadz* 1.Reg 25/44.

Zwroty: »oddać w małżeństwo« (3): Bacząc pánowie iż wdzyęcznym gościem Gwilelm v krolewny/ poięli go ná zamek/ y chćieli oddáć w małżeńřtwo s krolewną *BielKron* 381, 126; posłał w Dziewosłęby do Bolesława Czeskiego Xiążęciá [...] áby mu řiořtrę řwoię Dąbrowkę w małżeńřtwo oddał *StryjKron* 150.

»za małżonkę oddać« (1): Wnet mu towarzýřzá przydał/ Zá Małżonkę Ewę oddał. *ArtKanc* V2v.

»z żoną oddać« (1): przyřtoi to oycowi/ áby gdyby řyná z żoną oddáć chcyáł/ rowney onemu řfukał. *GliczKsiąż* P5.

Przen (2) : wřzytki [siostry zakonne] pomárły y ná wefele fwe⁸⁰ oblubieńcá pořzły [...]. ktorey [przełożonej] řię potym wřzytki w widzeniu vkażály [...]. Podz mowiły/ mátko nářzá/ odday nas temu ktoremuř nář pořlubirá *SkarŻyw* 179.

a) *O Matce Bożej przenořnie nazywanej oblubienicą Chrystusową* (1) :

Szereg: »pořlubić i oddać« (1): Dżis [w řwięto Zwiastowania] ieř řwięto boga oyttza ktory řynowi řwému iedynemu pannę pořlubil ij oddál ią *OpecŻyw* 9v.

a. *Udzielić řlubu* [w tym: kogo (1)] (2) : (nagł) Nápominiánie tych/ ktorzy wřępuią w Małżeńřtwo S. (-) [...]. Potym [wygłosiwszy kazanie] niech ie odda tym obyczáiem/ iáko ieř piřano w Agendzie. *KarnNap* G, G.

6. *Przeznaczyć kogoř do jakieř funkcji, do jakiegoř zawodu (niekiedy z dodatkowym elementem 'dać w opiekę');* tradere *Vulg*; *commodare, dare* *PolAnt* [kogo; w tym: komu (10)] (17) :

oddać ku czemu (1): wyřzedwřzy z Ráiu oddał im ie [zwierzęta Adamowi i Ewie] ku pořludze/ y niewoley *SkarŻyw* 260.

oddać na co (2): ále ie y potomřtwo ich/ ná pořługę kořcielną Iozue oddał: áby drwá rąbáli/ y wodę ná řlufzbę Bożá nořili. *SkarŻyw* 503. Cf »na wszeteczność oddać«.

oddać za kogo (4): Potym zá dworzániná on go řtárzec oddał *RejWiz* 26v; *SkarŻyw* 435; przemówił do ćiebie: Niewiářto/ oto řyn twóy. Ianowi téż ćiebie Iuż zá mátkę oddał. *SiebRozmyřl* H4v; *ZbylPrzyg* ktv.

Ze zdaniem celowym (1): Ktorąby [córke] / zacna Páni / řlufzna oddáć tobie / Byř ią do řwey pořługi wyćwiczyła řobie. *ZbylPrzyg* ktv.

Zwroty: »oddać do klasztoru« [szyk zmienny] (2): Co ozdrowiawřzy [ojciec] z iřcił / y řam go do kłářtoru Adefkánkářtru oddał. *SkarŻyw* 516, 159.

»oddać Panu (Bogu), Chrystusowi« = *commodare a. dare Domino* *PolAnt* (3:1): A przetoż oddálařm ie [dzieciątko] Pánu / áby iemu řlufzył po wřzytki dni řywotá řwego *BibRadz* 1.Reg 1/28, 1.Reg 1/11; Mátká coreczkę Eufrázyą w kłářtorze oddála Chryřtuřowi. *SkarŻyw* 224 marg, 159.

»do řzkoły oddać« (1): Niewdzięcznie go Oćiec przyiał / y iáko zbiegá rozgámi vbił / y do řzkoły oddał *SkarŻyw* 352.

»na wszeteczność oddać« (1): iż ktora mátká do tego fię ma/ iákoby corki fwe dla potrzebney żywności/ álbo zyłku nędz nego/ ná wżeteczność odáá [!] *ReszHoz* 129.

W przeni (1) :

Zwrot: »oddać pod rękę [czyj]« (1): niechże by ie [panny] przywieżiono do miáltá Suían/ á oddano do niewieściego domu/ pod rękę [et tradunt eas ... sub manu] Egeuflá komorniká *Leop Esth* 2/3.

Przeni (2) :

Zwrot: »oddać za sługę Chrystusowi, do służby [Chrystusa]« [szyk zmienny] (1:1): ktory [Bóg]/ oderwawłszy mię od służby Antychryftowej/ oddał mię zá sługę Chriřtuřowi Iezufowi *CzechEp* 66; Tyś mnie do służby Syná twego oddáá *SkarKaz* 581b.

7. *Przeznaczyć, wyznaczyć [co ku czemu]* (1) : Azaż to nie on ftáry błąd pogáńłki Rzymłki kogo chćieć po śmierci w poczet Bogow/ á tu w poczet świętych położyć/ dzień ku święceniu w rok oddáć *CzechEp* 80.

8. *Powierzyć władzę, urząd (niekiedy z dodatkowym elementem 'przekazać następcy'); dare PolAnt, Vulg; tradere Vulg [w tym: co (20), czego (1); komu (22)] (23)* : Doszedłem tego iż KIM czeka z Marszałkowstwem Nadwornem w̄m MM Pana przyjazdu, zeby mi było przez w̄m oddane, niewiem coby potym bo za Instructią w̄m nawet mógł by to oddać, abo Pan abo X: Podkanclerzy. *ActReg* 172.

oddać kogo [= władzę obierania kogo] (1): Bo ich [szafarzy] nie obierał krol/ áni biskup/ áni podawcá/ iedno wżytká řpołeczność [...]/ á potym ye oddáli Apořtołom s. *RejPos* 23v.

Zwroty: »krolestwo, królestwa (G) oddać« = *regnum tradere Vulg; regnum dare PolAnt* (2:1): Y dał im ociec ich wielkie dáry złotá/ y řrebrá/ y dochody z miaft co obronnieyřlych w źiemi Iudá: á Krolestwo oddał Iorámowi/ prze to iż był pierworodnym. *Leop 2.Par* 21/3; gdy błogofławił synom řwym/ opuřciwłszy Ruben pirworodnego syná řwego/ y kápláńřtwá y krolestwá oddał á błogofławił inym řynom řwoim. *RejPos* 56v; *BudBib 2.Par* 21/3.

»oddać [kogo] za pana« (1): [Bolesław Chrobry] Oddawłszy řyná zá Páná po řobie, Z zalem pochowan od poddánych [!] w grobie. *KlonKr* Cv.

»rząd oddać« (1): Iádwidze zátym w Polřcze rząd oddano *KlonKr* E3.

»urząd oddać« (2): To iednak iest mi wpodziwięniu, ze mi tego wrzędu tak dłuęo nie oddadzą *ActReg* 172, 171.

»wakancją oddać« = *mianować na wakujący urząd* (2): PO káždęgo Stárořty/ Dźierzawce [...] śmierci/ pan Podřkárbi Koronny/ zá rořkazaniem nářzym pořłác ma dla vczynięnia Inwentarzá/ y dla opátrzenia prowentów/ áż my wákancją tę komu oddamy *SarnStat* 342 [*idem*] 361.

W przeni (2) :

Zwroty: »koronę oddać« (1): Niechay/ wřzelákim řzcześciem obdářzony/ [...] Koronę odda Krolowi drugiemu *GrochKal* 26.

»oddać w rękę [czyj]« (1): Oćiec miłuię Syná/ y wřzytko oddał w rękę ięgo [omnia dedit in manu eius]. *WujNT Ioann* 3/35.

Przeni (10) :

Zwrot: »miejsce oddać« (1): Iáko też to okazał [Bog] y nád Luciferem chocia to był pirworodny Anioł iego/ [...] prze nádęthą mył iego/ zrzucił go s łtolcá iego: á mieyfce ono oddał człowiekowi *RejPos* 56v.

a) O Chrystusie otrzymującym urząd od Boga Ojca (9) :

Zwroty: »[komu] oddać do ręku« (2): *CzechEp* 328; który [Chrystus] to o łobie świadczy/ iż mu óciec/ wzytek łąd oddał do reku *NiemObr* 108.

»rząd oddać« (1): który rząd/ oddał mu [Chrystusowi] Bog óciec niebiełki do ręku *CzechEp* 328.

»sąd oddać« (5): Óciec nikogo nie łądzi/ ále łąd wzytek oddał łynowi. *CzechRozm* 41v, 43; *NiemObr* 108 [2 r.], 113.

»oddać zwierzchność« [szyk zmienny] (3): ktoremu on łiedzący ná łtolicy łwey/ oddał/ zupełną zwierzchność/ nád włzemi narody łiemłkiemi *CzechRozm* 180; *CzechEp* 250, 302.

9. Poświęcić w imię wyższych celów [co; w tym: komu (12)] (13) : Poczne dopięro znowu wzytki myłi łwoie Obráćć ku twym łłżbóm: ná koniec łwobodę Tobie łwoię iuż oddać *PudłFr* 72.

W porównaniu (1): ábym [...] wzytkiego łiebie ná cześć y chwałę/ y wolá twoię/ iáko ofiárę iáką cáłołpaloną oddał. *LatHar* 652.

Zwroty: »cało oddać« (1): vdał łię ná pułte mieyfca/ áby krom boiázni mół w wierze łwiętey ływotá łwego dokonáć/ y cáło iá [!] Pánu Bogu z nie pokaláná dułzą/ oddać. *SkarŻyw* 50.

»czystość oddać Panu (Bogu), Chrystusowi, Oblubieńcowi« [szyk zmienny] (3:2:1): *WujJud* 210; Oblubieńcá łię być Chryłtułową/ ktoremu oddála łwoię czyłtość/ powiedziála. *SkarŻyw* 341, 124, 340, 486 [2 r.].

»na dzięki oddać« (1): Rołkálz mi ábjch ten łjwot ná dzięki zá to cółmi vczynił/ oddać tobie mół. *SkarŻyw* 114.

»Panu (Bogu), Bogu oddać« [szyk zmienny] (5:1): *SkarŻyw* 50; Który mnie záwłze [...] niełczyrymi y odmiennymi połtepkámi łwoimi kędy mół łzczypał [...]. Com iuż iá wzytko Pánu Bogu oddał/ pátrząc co potym dáley będzie. *CzechEp* *3; *SkarKaz* 120b. *Cf* »czystość oddać Panu (Bogu)«.

»żywot oddać« (2): *SkarŻyw* 50 *cf* »cało oddać«, *SkarŻyw* 114 *cf* »na dzięki oddać«.

Szeregi: »ofiarować i oddać« (1): w wielkim łwoim prágnieniu pić niechciał/ myłąc: Droga to teraz v mnie wodá/ ták wielką chuc mam do niey/ [...] nie będę iey pił/ zwyciężę łwoię chciwość/ á Bogu iá iáko rzecz v mnie teraz bárzo drogá ofiáruię y oddam. *SkarKaz* 120b.

»ślubić i oddać« (1): Nie mowi tu Páweł o tych którzy iuż Pánu Bogu czyłtość łwoię łlubili y oddáli. *WujJud* 210.

W przen (1) :

Zwrot: »krew ojczyźnie oddać« (1): z rádołciá krew moię Oyczyźnie moięy oddam *ZawJeft* 42.

10. Poświęcić swój czas jakiemuś zajęciu, robić coś [co; w tym: czemu (4)] (5) : Ółtátek wieku łwego połpolitéy rzeczy Oddał *KochFr* 86.

oddać na co (1): Lecż niewiem co też to zá długość/ co tydzień Kilká godzin oddać ná łłżbę Bożá *LatHar* 511.

Zwrot: »czas oddać« [szyk zmienny] (3): lékárftwam y zdrowiu/ ten tám czas wzyftek oddał. *Oczko* 24v; *OrzJan* 67; *GosłCast* 41.

11. Powtórzyć, przekazać czyjeś słowa; relegere PolAnt; dare Vulg [co; w tym: komu (3)] (4) : Y oddano mándaty krolewkie poborcám Krolewfkim y ftároftám *BudBib* 3.*Esdr* 8/67; Prośby náłze odday Synowi twoiemu *LatHar* 406; Abowiem fłowá ktoreś mi dał/ oddałem im *WujNT Ioann* 17/8. [Cf też **1.e.α.** »dary oddać« *StryjKron* 269].

oddać od kogo (1): wszystko KIM od niosłem comi wm MMP. zlecic raczeł, [...] a rzecz całą [...] od wm MMP. oddałem *ActReg* 169.

12. Odpowiedzieć (2) :

oddać komu; z przytoczeniem (1): Rzekł wilk widząc pía tłuftego: Bá brácie psie gładką małz sierść/ Muśiłz ty mieć doftátek ieść: Pies mu zá ty fłowá oddał/ Brácie wilku by to wiedział: Dobrzeć fie ten záwždy miewa/ Ná kogo pan láfkaw bywa. *BierEz* Rv.

oddać czym na co (1): ma w łobie tá *diffinitio diffinitiva* wzytko to/ czym fyje może oddać ná wfelákie fęki kácerfkie *OrzRozm* L4v.

13. Przypisać zasługę [co komu] (1) : ktory ták łobie tufzy/ żeby on z vczyńkow fwych/ mógł być przed Bogiem vpráwiedliwiony. Bo ták rozumiejąc/ w części tylko BOgá chwalić będzie/ á część drugá łobie zoftáwi: [...] przywłażczáiąc to łobie lámemu/ coby Bogu oddać miał iedynemu *CzechRozm* 213.

14. Złożyć z czegoś ofiarę rytualną bóstwu, zwłaszcza zabić na ofiarę; dare Vulg [w tym: kogo, co (15); komu (13)] (16) : *RejAp* 71; Tám [na grobie Achillesa] pánnę [*Poliksenę*] zábić trzebá/ w Thefálfkim vbierze Vbráną/ iáko kiedy ku fzlubu fie bierze. Pyrrhus [syn Achillesa] ma oddać oycu żonę ták vbráną *GórnTroas* 29; gdybyś ty chciał (v mnie) ofiáry/ wzdycbymci iá oddał: ále fię ty nie vkochalż w cálefpalonych ofiárách. *LatHar* 165; y dano mu wiele kádzenia/ áby oddał z modlitew wżech świętych ná ołtarz złoty *WujNT Apoc* 8/3 [przekład tego samego tekstu *RejAp*].

oddać za co (1): Co/ práwi/ doftoynego ofiáruię Bogu? [...] Izali mu fyná mego pierworodnego zá grzech moy oddam *SkarKaz* 488b.

Zwrot: »za ofiarę zdrowie oddać« = *dać się zabić na ofiarę (1):* [mówi córka *Jeftego*:] Nieśłufzna ieft/ abyś ty [ojcze] miał záftąpić moje Mieyfce: y zá ofiárę miłé zdrowié twoié *Oddać ZawJeft* 43.

Przen (1) :

Zwrot: »ducha oddać za ofiarę« = *umrzeć (1):* Zdrowy fmył/ nádzieię ftałą/ mocną wiárę/ Day w ten czás/ gdyć ducha oddam zá ofiárę *GrabowSet* Q2.

a. O ofierze Chrystusa (9) :

Zwrot: »sam siebie oddać Bogu Ojcu« (1): poniewafz Pan Kryfthus [...] lam fiebie oddał y offiárował Bogu Oycu ras ná krzyżu. *KrowObr* 141 v.

Szereg: »oddać i ofiarować« (1): *KrowObr* 141v cf *Zwrot*.

Przen: O krwi i ciele Chrystusa ofiarowanej jako dar wiernym (8) : Iż Pan Kryftus ná ofátetzney wietzerzey oddał wzyfkie^{mv} kościołowi świętemu/ ciáło y krew fwoię. *KrowObr* Bv, 48, 203.

Zwroty: »na testamentie, testamentem oddać« [szyk zmienny] (3:2): *KrowObr* 47v, 48; *RejPos* 87v; nie mógł nam oddać droższych klenotów na testamentie swoim jako dzieciom swoim jedno ciało swoje i krew swoją świętą. *RejZwierc* 197, 197.

»oddać upominek« (1): dla tego nam zostawił ty widome znaki/ które przy onej ostatecznej wieczerzy zwolennikom swoim rozdawać raczył/ to ięst/ chlebá á winá/ á oddał nam ten tak zacny upominek prawie testamentem swoim *RejPos* 87v.

15. Spełnić zobowiązanie, wywiązać się; rependere *PolAnt* [w tym: co (21); komu, czemu (12)] (22) : Jeśliś co poślubił Panu Bogu twemu/ tedy nie maź odwołoczyć ábyś tego oddać nie miał *BibRadz Deut* 23/21; *PowodPr* 49.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z odpowiednikiem: to (2); zawsze zaimek względny] (3): Coś Oycom obiecał/ toś już dawno oddał *ArtKanc* A11; *ZawJeft* 33; áby każdy to oddał nie zmylenie temu co z nim vmowi y poştánowi *Phil* O2.

Zwroty: »obietnice oddać« = *vota reddere* *PolAnt* [szyk zmienny] (4): Obietnice moje Iehowie oddam *BudBib Ps* 115/18, *Iob* 22/27, *Ps* 115/14; *ZawJeft* 39.

»poselstwo oddać« (1): Mychmy dopiero wczora Poselstwo sam tym Panom oddali, bo nam tę sztukę wyprawili, ze pierwey Audiencyą Posłowi Arcyksiążecemu [...] postanowili *ActReg* 48.

»powinność (w) całe, pensum oddać« (2:1): *ActReg* 31; gdy miłośnik Oyczyzny za wielkością złośliwych á przewrotnych ludzi nie może całe oddać powinności swey Oyczyźnie *Phil* N3; *JanNKar* A2v.

»oddać przysięgę« (3): *GroicPorz* í; *CzechEp* 280; Nie bądźiefz krzywo przysięgał: ále oddafz Panu przysięgi twoje [*reddes ... iuramenta tua*]. *WujNT Matth* 5/34.

»śluby oddać« [w tym: w całe (1)] = *reddere vota* *PolAnt* [szyk zmienny] (6): Śluby ty ktorem obycał ku ćci Panu memu/ Przede wślytkim ludem yego chcę ye oddać yemu *LubPs* aa2, aa2; *BibRadz Ps* 115/14, 18; Śluby czynicie panu/ y oddaycie *KochPs* 113; *LatHar* 150. [Cf też **16.** »ofiary oddać« *BibRadz* 1.Reg 1/21]

16. Uczynić; wyrządzić, wyświadczyć coś komuś; przeważnie w zwrotach z rzeczownikami określającymi rodzaj czynności (zwykle o czynnościach urzędowych lub ceremonialnych) wobec Boga lub władzy świeckiej [co; w tym: komu, czemu (59)] (78) : O czorko babilońska miżerna bogosławion który tobie odda oddanie twoje ktores nam oddała [*retribuisti*]. *WróbŻołt* 136/8.

Zwroty:»chwałę (a. pochwalenie), cześć oddać« [w tym: cześć i chwałę itp. (4)] = *złożyć nabożny hołd; dare gloriam* *PolAnt, Vulg* [szyk zmienny] (19:7): *BibRadz* 1.Reg 6/5; wiecznemu Chwałę oddaycie winną bogu swemu. *KochPs* 197; *CzechEp* 248, 249 [2 r.]; Oddaycie Panu cześć chwałę chętnie *GrabowSet* V4, H3v, P3v; Wielkonocney cześć ofierze oddaycie/ Chrześcijanie. *LatHar* 360, 13, 62, 86, 191, 196 (9); Iáko *Matth*: 2. v. 3. „pokłonic fię/ maź ná brzegu wykład tego słowá/” chwałę oddać ábo pokłon czynić. Bo fię też tak słowo *Adorare* wyłożyć może. *WujNT przedm* 25, s. 5 marg, *Rom* 4/20; *PowodPr* 52; Za te moy Pánie wielkie dobrodzieyftwa tobie/ Dziękuie [...] / Za które w twoim świętym zborze oddam tobie. Hoynie chwałę powinną *CzahTr* B2v.

»dzięki (dziękę a. dziękowanie) oddać« = *uroczyście, nabożnie podziękować; retribuere gratiam* *Vulg* [szyk zmienny] (11): *OpecŻyw* 16v; *BibRadz Ps* 114 arg; A coź wam za dzięki oddać/ za tak wielkie

prace wálze mo¿em? *Skar¿yw* 595; *GrabowSet* Bv, K3, M3, N2v, P3, V v; *LatHar* 486; *WujNT* 1.*Thess* 3/9.

»oddać liczbę« = *rozliczyć się przed zwierzchnikiem; reddere rationem Vulg* [szyk zmienny] (3): *Rationem ad aerarium referre*, Oddać liczbę w skárbie. *Mącz* 347a; Co¿ to fłyfzę o tobie? odday liczbę fzfáfárftwá twego: ábowiem iuz wíęcey nie bédziefz mogł fzfáfowác. *WujNT Luc* 16/2, *Hebr* 13/17.

»modlitwy oddać« = *pomodlić się* (1): Nigdy oná [*Orszulka*] poránu karmie niewfpomniá!á/ Á¿ piérwéy Bogu fwoie modlitwy oddá!á. *KochTr* 12.

»ofiárę oddać« = *dokonać ceremonii ofiarowania; odprawić mszę* [szyk zmienny] (5): Elkaná [...] fzedł y ze wízytkiem fwem domem/ áby Pánu oddá! dorocznjá ofiárę y flub fwoy [*ad immolandum Domino hostiam anniversariam et votum suum*]. *BibRadz* 1.*Reg* 1/21; *Skar¿yw* 566; *ZawJeft* 33; Achilles nádedniém vkazał fię Talthybiufowi, gromiác Gréki, iż odciágnać chcieli, przyfstoynéy ofiáry iemu nie oddawfzy *GórnTroas* 6; O Przenafwíetfza Troyco/ rácz przyiác tę [...] ofiárę/ ktorą tobie (z flugámi twemi/ kápłany) oddáiemy y ofiáruiemy/ (y terazefmy oddáli) *LatHar* 107.

»oddać poddaństwo (a. poddaność)« = *uznać się czymś poddanym; ukorzyć się* [szyk zmienny] (2): poddanstwo swe oddac WKM gotowiśmy nie od siebie sami ale od wszystkich bédac posłani. *ActReg* 31; Iákoś przyiá! pokłón od trzech krolow/ ktorzy [...] oddáli niłkie poddańftwo y czynfze fwoie/ tobie zbáwićielu fwiátá. *SkarKaz* 160b. [*Cf też* 1.a. »oddać dary« *Skar¿yw* 26].

»pokłón oddać« = *pokłonić się* (2): *LatHar* 2; áby go [*królowie*] zá Páná fwego y Bogá fwego przyięli/ y Bozki mu pokłón oddáli *SkarKaz* 514a.

»posługę oddać« = *okazać się pożytecznym* (1): w tymem posługę fwą chciá! zá fpómożeniem Bo¿ym Rzeczypo!po. odd[ác]. *SarnStat* *7v.

»posłuszeństwo oddać« [*w tym: w cale* (1)] = *oddać się pod czyjeś rozkazy, pod władzę; okazać się posłusznym* (5): Formofemu ábo Chryftofowi Papie¿om Grekowie naprzod posłufzeńftwá zwykłego oddác zániecháli *SkarJedn* A4, 171, 259; [*Pan*] Chce/ bychmy posłufzenftwo oddáli mu w cále. *ZawJeft* 33; *SkarKaz* 244a.

»oddać prófby« = *poprosić w modlitwie* (1): ofiáruy Bogu ofiárę chwały/ á odday nawy¿fzemu fluby (álbo prófby) twoie. *LatHar* +8.

»przysięgę oddać« = *uroczyście, urzędowo przysiąc* [szyk zmienny] (12): Prokurator ftrony koja ma oddác przyfýgę thák rzecze. Pánie Sędzia wedle džífyeyszego roku/ ten ftoi. N. gotow Przyfýgę vczynić *GroicPorz* z2, q4, zv [2 r.], z2, z2v, z3, aa; *ActReg* 113; *SarnStat* 75 [2 r.], 1208.

»służby oddać« = *służyć* (1): człowiek/ który fwé po!politéy rzeczy Służby oddá! téy krzywdy nie ma mieć ná pieczy. *KochPieś* 44.

»oddać flub(y)« = *flubować; reddere vota Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (7): Oddam wdzyęc¿ne fluby fwe imyenyowi yego *LubPs* O6, O2; *Leop Ps* 49/14; *BibRadz* 1.*Reg* 1/21, *Ps* 49/14, 114 *arg*; *LatHar* +8.

»fwiadectwo oddać« = *zaświadczyć urzędowo* (1): Sliachetny Irzy Wyczeszychowski žáda! iest od na! wyluchania Swiadków [...], ktore Swiadectwo przed prawem na!zim fá oddali kazdy znich zo!obna *ZapKościer* 1581/22v.

»wiarę oddać« = *przyjąć wiarę* (1): drugie [*panienki*] pod zelżywe. [!] Niewole łą poddane nieprzyjacielowi/ Ktore wiarę oddały łą Máhometowi. *CzahTr* E4v.

»oddać wiarę (a. fidem)« [*w tym: cało* (1)] = *ślubować wierność* [*szuk zmienny*] (2): niechcąc KIM zatrudnienia w Rptey zyczyc, ktoremus wiarę swą cało oddał *ActReg* 170, 181.

Przen (3) : wżelkie karanie [...] łąpokoiny owoc łąpráwiedliwósci odda tym ktorzy przez nie [lege: nie] łą wycwiczeni. *WujNT Hebr* 12/11.

Zwroty: »oddać ofiarę Bogu« = *zostać umęczonym* (1): (*marg*) Meczénitwo [!] świętego Woyciechá. (-) Ták ten wielki S. oddał ofiarę swoię Bogu swemu á męczéniskiey korony [...] vcześnikiem się itał. *SkarŻyw* 356.

»ofiary Cyprydzie oddać« = *dopełnić małżeństwa* (1): Przygotuycie łążnicę/ w którę on ofiary/ Służné Cyprydzie odda *OstrEpit* A2.

17. *Zwroty w znaczeniu 'przekląć, wykląć' (10) :*

»szatanowi, czartowi (w moc) oddać« [*w tym: na co* (1)] = *wykląć; tradere Satanae Vulg* [*szuk zmienny*] (6:2): gdy Korynthczyká onego/ ktory z mácochą obcował/ czártowi oddał ná zágubę cyáła *KromRozm III* H5v; *Leop* 1.*Tim* 1/20; Gdyż y Páweł święty też był oddał iednego s Korintu czártowi w moc/ y wyrzucił go s łąpóeczności kócielney. *RejPos* 328; że się wiernym nie godzi w Zborze łąwym łądzi złych y wżetecznych ćierpieć [...]: owżem ich Szátánowi oddać/ á od nich się odłączyć. *CzechRozm* 230v, 248; *CzechEp* 30, 48; *WujNT* 1.*Tim* 1/20.

»szatanowi, wszemu złemu oddać« = *przekląć, zlorzeczyć; (diris) devovere Mącz* (1:1): Devovere item significat. Przekląć/ wżemu złemu oddać. *Mącz* 508a, 89d.

Synonimy: **1.a.** darować; **d.** odłożyć, zapłacić; **g.** wrocić; **3.** nagrodzić, odczynić, oddarować, oddziałać, **2.** oddzielać, odgeltować, odpłacić, odpłacić się, odpowiedzieć, odsłużyć, odwetować, zawetować; **11.** odnieść; **12.** odkazać, odmowić, odpowiedzieć, odprawić.

Formacje współrdzenne cf DAĆ.

Cf **ODDANIE, ODDANY**

KW, MG